

Modül 1- Öğrenme- Öğretme Süreçleri

Farklılaştırılmış Öğretim Yaklaşımı

Bilinmesi Gereken Önemli İsimler ve Kuramları

Kişi	Kuram	Açıklamalar
Piaget	Bilişsel Gelişim	Çocuğun dünya üzerinden hareketle, kavramsallaştırmaları birbirine bağlayarak yeniden yapılandırma yoluyla öğrendiğini savunur.
Vygotsky	Sosyal Gelişim Yapılandırmacı Öğrenme Teorisi	<ul style="list-style-type: none"> Farklılaştırılmış eğitimin teorik çerçevesini oluşturmuştur. Sosyal etkileşim öğrenmeyi teşvik eder. Etkili öğrenme görevlerde ulaşılabilirlik ve rehberlikle mümkündür.
Gardner	Çoklu Zekâ	✓ Öğrencilerin güçlü ve gelişmiş öğrenme taraflarına hitap edebilmenin öğrenmeyi kolaylaştırması
Bloom	Üst Düzey Düşünme Becerileri	Taksonomisi Hatırlama- kavrama- uygulama- analiz- sentez- değerlendirme
Tomlinson	Sosyal İşbirlikçi Süreç	Öğrenme sosyal ve işbirlikçi bir süreçtir. Sorumluluk önce öğretmende sonra öğrencidedir.

Farklılaştırmanın Temel Öğeleri

Bu öğeler tamamlandığında öğrencilerin hazırbulunuşluk, ilgi ve öğrenme profilleri de değişecektir.

FARKLIlaştırılmış Öğretimde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

İstasyonlar	Öğrencilerin eş zamanlı olarak çeşitli öğrenme aktivitelerini gerçekleştirebilecekleri merkezlerdir. Bir konunun farklı alt bölümleri farklı istasyonlarda hazırlanır. İstasyonlar, aynı ortamdadır. Öğrenciler farklı hazırbulunmuşluk düzeylerine göre farklı öğrenme görevi ve aktivitesine yönlendirilir. Böylece bir konuda kazanmış oldukları üzerinde durmayarak kendi açılarından boşa vakit geçirmemiş olur. Öğrenciler farklı istasyonlardaki aktivitelerle o konuda pratik yapabilir, bazen arkadaşlarına öğretebilir, bazen de konuyla ilgili proje hazırlayabilir. Öğrencilerin hangi istasyona gideceği öğretmen tarafından belirlenebileceği gibi uygun yönlendirmelerle öğrenciye de bırakılabilir.
Merkezler	İstasyonlarda olduğu gibi merkezlerde aynı ortamda yer alır. Fakat merkezlerde aynı konunun farklı yollarla öğrenilmesi amaçlanır. Bu da istasyondan ayrılan yönüdür. Pratikte, ilgi ve öğrenme olmak üzere iki merkez türü kullanılmaktadır. Öğrenme merkezleri, öğrenciye bir konuyu öğretmek ve öğrenilmiş bir konunun pekiştirilmesini sağlamak amacıyla sınıfların bir köşesinde hazırlanan etkinlik ve malzemelerin oldukları yerlerdir. İlgi merkezleri ise öğrencilerin konu hakkında, kendi ilgi alanlarında çalışma yapmalarını sağlamak amacıyla oluşturulan yerlerdir.
Öğrenme Ajandaları	Bu uygulamada her öğrencinin bir ajandası bulunur. Öğretmen, öğrencilerin ajandalarına çoğunlukla iki haftada tamamlanacak görevler yazar. Öğrenciler bu görevleri sınıfta kendilerine ajanda etkinliği için verilen zamanda tamamlar. Bu stratejinin amacı derse destek olmaktır.
Karmaşık Öğretim	Birçok özellik açısından birbirinden farklı öğrencilerin grupları için geliştirilmiştir. Her türlü zekâ, malzeme, stil, içerik vb. özelliklerden faydalanan küçük grup uygulamasıdır. Bu uygulama ile öğrenciler birbirlerinin olumlu yönlerinin farkına varmış olur.
Yörünge Çalışmaları	Yörünge uygulaması, proje yönteminin bireysel uygulanan şekli olarak tanımlanabilir. Yörünge ismi, hazırlanan projelerin işlenen konunun yörüngesi etrafından seçilmesinden gelir. Yörünge çalışmaları derse destek amacıyla kullanılabilir. Projenin içeriğinde olduğu gibi araştırmasının planlanması ve yürütülmesi ile sunumun nasıl yapılacağı konusunda da karar öğrencilerin kendisine aittir. Öğrenci proje konusunu -mevcut ünitelerden olmak kaydıyla- kendisi seçer. Proje süresi 3-6 hafta olarak belirlenir.
Giriş Noktaları	Üst bilişsel öğrenme kuramlarına dayanmaktadır. Giriş noktaları stratejisinde öğrencilere aynı anda farklı giriş noktalarından başlama imkânı sunulur. Öğrenci, bir giriş noktasında konuyu okuyarak başlarken bir diğerinde bir film izleyerek veya drama yaparak başlayabilir.
Öğrenme Sözleşmeleri	Öğrenme sözleşmesi, öğrencilerin hazırbulunmuşlukları, ilgileri ve öğrenme profillerine göre öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşmadır
Katlı Öğretim	Bireysel farklılıklara göre tasarımın içerik, öğretim süreci, öğretim ürünü ve ortam boyutları kademelendirilmektedir. Örneğin ön öğrenmesi düşük, orta ve yüksek olan öğrencilerin aynı konuları, kendilerine uygun zorluk seviyesinde öğrenmeleri sağlanmaktadır. Bloom taksonomisine göre katlar, basitten karmaşığa doğru, kolaydan zora ve bilinenden bilinmeyene olmak üzere birbirinin ön koşulu olacak şekilde aşamalı (taksonomik) olarak sıralanır. Karmaşıklıklarına göre katlı etkinlikler; soyut, analitik, derinlemesine ve ileri çalışmalar için hazır olan öğrencilere göre katların oluşturulması yoluyla farklılaştırılır.
Grup Araştırmaları	Bu stratejide öğretmen öğrencilere konu seçimi konusunda rehberlik eder ve ilgi alanlarına göre sınıfı gruplara ayırır. Daha sonra araştırmayı planlama, araştırmayı yürütme, bulguları sunma ve sonuçları hem bireysel hem de grup olarak değerlendirmede onlara yardımcı olur

FARKLILAŞTIRILMIŞ ÖĞRETİMDE DEĞERLENDİRME TEKNİKLERİ

Öğretim öncesi	Köşe Kapmaca	Tekniğin uygulanmasında ilk olarak sınıfın köşelerine üzerinde “neredeyse hiç”, “bazen”, “sıklıkla” ve “kesinlikle” ifadeleri yazan kartlar yerleştirilir. Öğrencilerden konuyla ilgili bilgisini ifade eden köşeye gitmesi istenir. Kendi köşesine giden öğrenci, konu hakkında ne bildiğini ve neden bu köşede olduğunu açıklar.
	Kutu Yapma	Bu teknikte ilk olarak öğrenci bir kâğıda büyük bir kutu çizer, ardından bu kutunun içine küçük bir kutu çizer. Dıştaki kutuya “Ne biliyorum?” içteki kutuya ise “Ne bilmeliyim?” sorusunu yazar. Sonra da bu sorulara cevap arar.
	Evet-Hayır Kartları	Öğrenciler bir kart alarak bu kartın bir yüzüne “evet” diğer yüzüne “hayır” yazarlar. Öğretmen, soru sorduğu zaman bu kartlardan kendi durumlarına uygun olanı kaldırmalarını ister.
Öğretim Sırasında	Parmakla İşaretleme	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Başparmak yukarı doğru olduğunda, konu hakkında çok şey biliyorum, ➤ Başparmak yana doğru olduğunda, konu hakkında biraz bilgim var, ➤ Başparmak aşağıya doğru olduğunda, konu hakkında çok az bilgim var anlamındadır.
	Yumruk Yapma	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 5 parmak açık olduğunda: Birisine açıklayabilecek kadar iyi biliyorum. ➤ 4 parmak açık olduğunda: Yalnız başıma yapabilecek kadar biliyorum. ➤ 3 parmak açık olduğunda: Biraz yardıma ihtiyacım var. ➤ 2 parmak açık olduğunda: Daha fazla pratik yapmaya ihtiyacım var. ➤ 1 parmak açık olduğunda: Henüz öğrenmenin başındayım, anlamına gelmektedir.
	Gerçekle Yüzleşme	Bu teknikte öğrencilerden konuyla ilgili bilgi seviyelerini duygularıyla cevaplamaları istenir. Öğrencilere 3 adet kart dağıtılır. Bu kartlara mutlu, sakın ve üzgün yüz resmi çizilir.
Öğretim Sonrası	Sarmal Oluşturma	Günün öğrenme konusuna yönelik çeşitli sorular yöneltilir. Sorulan soruların cevaplarını öğrencilerin kâğıda yazmaları istenir, öğrenciler bir daire oluşturur. Dairedeki her öğrenci dönüşümsel olarak söz hakkı alır ve kâğıdayazdıklarını okur.
	Simit Tekniği	Öğretmen tahtaya bir simit şekli çizer. Şeklin dış tarafına "öğreniyorum" ve iç tarafına "biliyorum" ifadeleri yazılır. Daha sonra öğrencilerden konu hakkındaki bilgilerini paylaşmaları istenir. Gelen cevaplar simit şeklinin ilgili yerlerine not edilir.
	Konuşma Halkası	Bu teknikte öğrencilerden üçer kişilik gruplar oluşturulur. Öğrencilere A, B ve C isimleri verilir. A, belirlenen konu hakkında konuşmaya başlar ve kendisine işaret verilene kadar devam eder. Sonra B, konu hakkında konuşmaya başlar; o da kendisine işaret verilene kadar konuşmaya devam eder. Sonra C, konu hakkında konuşur.
	Döngüsel Yansıma	Sınıfın farklı yerlerine üzerine konuların yazılı olduğu kâğıtlar asılır. Öğrenciler küçük gruplara ayrılarak köşelere giderler ve burada bulunan kâğıtlara konu hakkındaki düşüncelerini yazarlar. Gruplar kendilerine verilen işaretle bir sonraki konunun yer aldığı bölüme giderler. Öğretmenin işareti ile gruplar bir sonraki köşeye geçerler. Öğrenciler döngüsel olarak sınıfın köşelerinde hareket etmeye devam eder. Sonrasında gruplar en son buldukları köşedeki kâğıtları alarak kâğıttaki konu ile ilgili yazılanları sınıfta okurlar ve tartışırlar.
	Portfolyo	Portfolyonun içine konacak ürünlerin seçiminde hem öğrencinin hem de öğretmenin yer aldığı bir ortaklıktır. Öğretmen, seçim kriterleri belirleyecek ve öğrencilerin çeşitli tercihlerini yapmalarına izin verecektir. Bazı öğretmenler dâhil edilen ürünleri tanımlamak için renkli noktalar kullanır. Bu renklerin kullanımı; <ul style="list-style-type: none"> ✓ öğrenci tarafından seçilen ürünlerde “kırmızı nokta” ✓ öğretmen tarafından seçilen ürünlerde “sarı nokta” ✓ öğretmen ve öğrencinin birlikte seçtiği ürünlerde “yeşil nokta” şeklinde olabilir.

İçerik Farklılaştırma

İçerik, öğrenilmesi beklenen konuların bütünü, yani öğretim programlarıdır.

Süreç, bilginin genellikle etkinlikler yoluyla anlamlandırıldığı ve işlendiği ögedir.

Ürün, bireyin öğrendiklerini kendi yorumunu da katarak ortaya koymasidir.

Öğrenme ortamı, öğrenmenin gerçekleştiği okul içi ve okul dışı tüm ortamlardır.

Farklılaştırılmış Öğretim Modelinde Öğretmen Rollerı

- 1- **Davet Mesajı**: Öğrenmeye davet içeren mesajlardır.
- 2- **Yatırım Mesajı**: Çalışmaya teşvik edici türdeki mesajlardır.
- 3- **Kalıcılık Mesajı**: Başarının kalıcı olması hedefini belirtir.
- 4- **Fırsat Mesajı**: Olasılıkların çeşitliliğine dair içeriklerdir.
- 5- **Düşünme Mesajı**: Karşılıklı iletişimi vurgulayan bilinçli ve etkili mesajlardır.

Farklılaştırılmış Öğretim Planlama Aşamaları

1. Ders standartlarının belirlenmesi, değerlendirme aşamalarının hazırlanması,
2. İçeriğin bütüncül biçimde yapılandırılması,
3. Öğrenci hazırbulunuşluk düzeyi ve ihtiyaçların belirlenmesi,
4. Metot- yöntem ve malzemelerin belirlenmesi
5. Değerlendirme araçlarının ve puanlamanın belirlenmesi.

PROGRAM TÜRLERİ VE PROGRAM GELİŞTİRME

- **Yeğişek**: Belli bir süreçte belli öğrencileri yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumu, yani eğitim programı Ertürk tarafından bu kelimeyle ifade edilmektedir.
- **Bobbit**, eğitim programlarının sorunları üzerine 1918'de ilk kitabı yazan kişidir. Yaşamda yapılması gerekenlerin geliştirilmesine önem verir.
- **Tyler**, amaçların bilimsel ve kuramsal araştırılmayla geliştirilip bütüncül ele alınmasını destekler.
- **Pasner**, karar vermeye olanak sağlayan öğrenme dizisi içerir.
- Program eğitimin kalbidir.
- Yeniden düzenlenme sürecidir.
- Öğretmen ve öğrencinin ellerinde hayat bulur.

EĞİTİM PROGRAMININ;

- Bir amaç dizisi,
- Bu amacı kazandırmaya yönelik içeriği,
- İçeriği kazandırmaya yönelik etkinlikleri,
- Öğrenme çıktılarını gösteren değerlendirme etkinlikleri olur. Bütüncül bir yaklaşımdır.

Program Geliştirme Aşamaları

- 1- Planlama
- 2- Tasarlama
- 3- Deneme
- 4- Değerlendirme
- 5- Programa süreklilik kazandırma

PROGRAM TÜRLERİ

Program Türü	Özellikleri
Resmi Program	MEB tarafından hazırlanan program buna örnektir. Kapsamlı ve düzen içindedir.
Uygulamadaki Programı	Uzmanlar tarafından hazırlanan ve önerilen programın uygulayıcı tarafından inisiyatif kullanılarak esnetildiği programlardır.
Test Edilen Program	Sınavlarda ölçülen öğrenmeleri kapsayan programdır.
Örtük (İnformal/Gizli) Program	Toplum ve öğretmen değerlerini, normlarını içeren ve resmi olmayan hedeflerin kazanılmasını amaçlayan programlardır. Okul kuralları gibi.
İhmal Edilen Program	Sınavlar, çevre şartları, öğretmen yapısı gibi nedenlerde resmi programda yer almasına rağmen uygulamada ihmal edilen hedeflerin olduğu programdır.
Ekstra Program	Spor, sanat, kültür etkinlikleri gibi öğrenci ilgilerine yönelik etkinlikleri içeren programlardır.
Desteklenen Program	Destek eğitim materyallerini kapsayarak programı destekleyen programlardır.
Önerilen Program	Meslek kuruluşları ya da bilim insanları tarafından hazırlanan, TED 2015-2022 Ulusal Eğitim Programı gibi programlardır.
Karşıt Program	Sönmez tarafından geliştirilmiş ve resmi programın tam karşıtı programdır.

Eğitim Programları

- Eğitim programı
- Öğretim programı
- Ders programı şeklinde de sınıflandırılır.

Programların Değerlendirilme Süreci

- 1- **Planlama:** Planlayıcı, değerlendirici, iş akışı ve ölçütlerin değerlendirilmesi,
- 2- **Uygulama:** Planlamadaki kararların işe koşulması ve veriler toplanarak raporlaştırılması,
- 3- **Değerlendirme:** Değerlendirmenin değerlendirilmesi aşamasıdır.

Program Değerlendirme Türleri

- 1- **Biçime Göre:** Formal (uzmanlarca yapılan) ve informal (sistematiik olmayan) değerlendirme
- 2- **Amaca Göre:** Biçimlendirici değerlendirme (niteliği artırmaya yönelik) ve Toplam değerlendirme (Programın uzun vadede başarısını ölçmeye yöneliktir).

Program Değerlendirme Yaklaşımları

Hedefe Dayalı Değerlendirme	Amacı hedeflerin gerçekleşme düzeyini belirlemektir.
Yönetime Dayalı Değerlendirme	Amacı yönetici ya da program liderlerine bilgi sunmaktır.
Uzman Odaklı Değerlendirme	Amacı programla ilgili uzman kararlarını belirlemektir. En eski ve sık uygulanan yöntemdir.
Tüketici/Yararlanıcı Odaklı Değerlendirme	Amacı çalıştay ve hizmet içi eğitimlerle fikirleri almaktır.
Katılımcı Odaklı Değerlendirme	Amacı, öğretmen-öğrenci-veli görüşlerini almaktır.

KAVRAMLAR VE KAVRAM ÖĞRETİMİ

Kavram: Nesnelerin veya olayların özelliklerinin ortak ad altında toplanmasıdır.

Kavramlar,

- Öğrenilebilirlik
- Kullanılabilirlik

- Açıklık
- Genellik

- Güçlülük

özelliklerine sahiptir.

Kavram Geliştirme Süreçleri

1-Genelleme 2- Ayrım 3- Tümevarım 4- Tanımlama 5- Tümdengelim

Kavram Öğrenmede Kuramlar ve Yaklaşımlar

✓ **Jean Piaget:** özümseme, uyumsama ve dengesizlik süreçlerini ifade etmiştir.

Bu süreçlerde gelen bilgiler, var olan mevcut yapıya entegre edilir ya da var olan bilişsel yapı yeni bilgilerle değişime uğrar. Gelen bilgi mevcut yapıda bir bilişsel çatışmaya neden olursa bu dengesizlik belirli bir süre devam ettikten sonra nihayete erer.

✓ **Bruner:** Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme bir örüntüdür. Bu öğrenme yaklaşımında bireyin buluş yoluyla örnekler üzerinden bir bütüne varmasını, yapmış olduğu çalışmalarda ifade etmiştir.

✓ **David Ausubel:** Tümdengelim olarak bilinen ve anlamlı sunuş yoluyla öğrenmeyi savunur.

KAVRAM ÖĞRETİMİ ARAÇLARI

Türü	Geliştiren	Açıklamalar
Kavram Haritaları	Joseph D. Novak	Bilgiyi organize edip tek bir akış diyagramı şeklinde gösterir. Her kavram bir defa yazılır, özel isimler kavram olarak yazılmaz. Dersin giriş aşamasında konuyu bütün olarak görmeyi sağlar. Dersin gelişme aşamasında ise kavramın diğer kavramlarla ilişkisini aşamalı bir biçimde açıklamayı sağlar. Sonuç aşamasında özetlemeyi kolaylaştırır.
Zihin Haritaları	Tony Buzan	İlk olarak not alma tekniği olarak ortaya çıkmıştır. Olayların, fikirlerin sistematik bir şekilde görselleştirilmesidir .
V- Diyagramları	D. Bob Gowin	Başlangıçtaki amacı özellikle fen bilimi alanında laboratuvar araştırmalarının daha etkili olması içindir. Hazırlanan raporlar da öğrencilerin teorik bilgiler ile uygulamalar arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır.
Kavram Karikatürleri		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Günlük hayattan bilimsel bir olayı konu alır. ✓ İnsan ya da hayvan karikatürü şeklinde karakterler gösterilir ve bu karakterler isimlendirilmelidir. ✓ Karakterler olayı tartışır veya diyalog hâlinde olur. ✓ Karakterlerin fikirleri konuşma baloncuklarında ayrı ayrı ve sırasıyla verilmelidir. ✓ Karakterlerin görüşleri kısa, öz ve anlaşılır ifade edilmelidir. ✓ Öğretim kademesi ile ilgili yaygın kavram yanlışlarını içeren konuşma diyaloglarından birisi bilimsel olarak doğru, diğerleri ise geçmiş deneyim ve sezgilerden ortaya çıkan kavram yanlışlığı düşüncelerini özellikle temsil eder. ✓ Karikatürler dikkat çekici tasarlanmalıdır. ✓ Tüm alternatif fikirler akla uygun ve eşit statüde olmalıdır. ✓ Poster formatında kullanılacaksa öğrencilerin tamamının görebileceği şekilde ve okunaklı olmalıdır. ✓ Öneri: Konuşma balonlarına bir tane boş konuşma balonu ilave edilebilir.

AKRAN ÖĞRETİMİ

Akran öğretimi sırasında izlenecek adımlar:

- 1- Kısa konu anlatımı yapmak
- 2- Kavram testi uygulamak
- 3- Öğrenci oylamasıyla öğrencilerin sırasıyla bir soruyu düşünüp cevaplaması
- 4- Cevapların gözden geçirilmesi
- 5- Grup arkadaşları arasında akran tartışması
- 6- Tekrar öğrenci oylaması
- 7- Tekrar cevapların gözden geçirilmesi
- 8- Açıklama/anlatma süreci
  - Öğretmen geri dönüşlere göre sınıfın sorulan soruya verdiği yanıtları değerlendirir. Bu değerlendirmede, eğer tüm sınıf tarafından verilen doğru cevap yüzdesi çok küçük ise (%30 altı) yavaşlanır ve konuya geri dönülerek anlatımdetaylandırılır.
  - Doğru cevap yüzdesi yaklaşık %30-70 arasında olursa bu, akran tartışması için idealdir.
  - Doğru cevap sınıfın büyük bir kısmı tarafından verilmiş ise (%70 üstü) cevap kısaca açıklanır ve diğer bir soru veya konuya geçiş yapılır.
  - Doğru cevap yüzdesi yaklaşık %30-70 arasında ise gruplar içerisinde tartışma ortamı oluşturulur ve akranların birbirlerini ikna etmesi sağlanır. Daha sonra öğrenciler aynı soruyu bireysel olarak tekrar yanıtlar. Böylece ikinci tur sağlanmış olur. Bir önceki turda olduğu gibi öğretmen yeniden yanıtları gözden geçirir ve gelen doğru cevap yüzdesine göre sürece devam edilir.

Akran öğretiminin uygulanmasındaki teknik unsurlardan en fazla dikkat çeken durum, öğrencilerden gelen yanıtların alınması olayıdır.

En fazla kullanılan yöntemler:

1. El kaldırma: En kolay ve kısa sürede bir şekilde öğrenci yanıtlarını alıp değerlendirme yapılabilecek yöntemdir. İşaret dili alfabesi unsurları kullanılabilir.
2. Flaş kartlar: Öğrencilere farklı renk ve formlarda A, B, C gibi kartlar önceden dağıtılarak yapılabilir.
3. Tarama formları: Büyük gruplarda tercih edilebilir.
4. Clickers: Teknolojik bir uygulamadır. Bunun için ayrıca bir uygulama aparatı gerekir. Derste tahta veya herhangi bir perdeye doğrudan cevap oranları yansıtılabilir.
5. Çevrim içi yanıt sistemleri: Günümüz web 2.0 araçları yardımıyla rahat bir şekilde kullanılabilir.

Uygulamadaki bazı aşamalarda teknolojik uygulamaların tercih edilmesi bir taraftan öğrencinin ilgisi, sürece katılımını olumlu yönde etkileyebileceği gibi bazı öğretmenler için zahmetli ve maliyetli görünebilir

OKUL DIŞI ÖĞRENME

Sınıf dışındaki alanlarda ve kurumlarda gerçekleşen öğrenme, okul dışı öğrenme olarak adlandırılır. İnformal ortamlarda formal öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesidir. Okul dışı etkinlikler hazırlanırken, içerik, yöntem , ortam ilişkisine dikkat edilmesi gerekir.

- **İçerik bileŐeni**, “ne” sorusuna yanıt verecek niteliktedir. Etkinliğin ne konuda ve hangi kazanımla ilgili olduğunu gösterir.
- **Yöntem** içeriğe uygun bir ortamda etkinliğin nasıl gerçekleŐtirileceĐi ifade eder. “Nasıl” sorusuna karŐılık gelir.
- **Ortam** içeriğe uygun sınıf dışı ortamdır. “Nerede” sorusunun yanıtıdır.

Okul Dışı ÖĞrenme Sürecinin Organize Edilmesi

Süreç üç aŐamada profesyonel bir biçimde organize edilmelidir.

Etkinlik Öncesi Hazırlıklar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizasyonda gerekli olacak ihtiyaç malzemeleri temin edilmelidir. ✓ Etkinlik planı yapılmalıdır. ✓ Okul yönetimi ve aile izinleri alınmalıdır. ✓ UlaŐım planı yapılmalıdır. ✓ Uygulama ile ilgili planlamalar yapılmalıdır. ✓ ÖĞrenciler gidilecek ortam, güvenlik ve kurallar konusunda bilgilendirilmelidir. ✓ Veliler faaliyet konusunda bilgilendirilmelidir. ✓ ÖĞrenci gereksinimleri dikkate alınmalıdır
Etkinliğin Uygulanması Sırasında	<ul style="list-style-type: none"> • Organizasyon kuralları öğrencilere hatırlatılmalıdır. • Grup alıŐması yapılacaksa gruplar belirlenmelidir. • ÖĞrencilerin alıŐma kağıtlarını doldurmaları için onlara zaman tanınmalıdır. • Ortamı gezebilecek serbest zaman ayarlanmalıdır.
Etkinlik Sonrası Değerlendirme	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kazanımların ne denli edinildiğini belirlemek için değerlendirme etkinliği yapılmalıdır. ✓ Kavram ya da zihin haritaları oluşturma, metin özümlemesi, bulmacalar, gazete/broŐür hazırlama, kompozisyon yazma gibi tekniklerle değerlendirme çalışmaları yapılabilir.

EĞİTİMDE ETKİLİ GERİ BİLDİRİM

Öğrenme Sürecine Etki Eden Değişkenler

- ✓ Kalıtsal özellikler
- ✓ Geçmiş öğrenme deneyimleri
- ✓ Sosyal ve kültürel yaşam
- ✓ Eğitim paydaşlarının öğrenci üzerindeki olumlu veya olumsuz etkileri

Öğrenme Sürecini Belirleyici Unsurlar

- 1- Hiçbir şey istek olmadan gerçekleşmez.
- 2- Çocuklar korku ve baskıyla değil kendi çabalarıyla daha etkili öğrenirler.
- 3- Öğrenmenin en önemli itici gücü meraktır.
- 4- Öğretim, öğrencilerin bireysel öğrenme özellikleri doğrultusunda farklılaştırılmalı ve zenginleştirilmelidir.
- 5- Öğretmenlerinin en önemli görevi, çocuklara öğrenmeyi sevdirmek, onların öğrenme çabalarını desteklemek ve öğrenme kararlılıklarını sürdürmelerine yardımcı olmaktır.
- 6- En geniş tabanlı öğrenmeler, yaparak ve yaşayarak ulaşılan öğrenmelerdir.
- 7- Öğretmenler, demokratik bir sınıf ortamında öğrencileri pasif alıcı olmaktan kurtaran yöntemlere öncelik vermelidirler.
- 8- Çocukların öz güveni desteklenmelidir.
- 9- Öğrenme bireyin kendi zihin şemalarını oluşturması, mevcut şemalarını güncellemesi, dış uyarıcılardan gelen bilgiyi anlamlandırması ile gerçekleşir.
- 10- Hatalar öğrenme sürecinin önemli deneyimleridir.
- 11- Geri bildirimlerin öğrenme sürecinde bireyin bilişsel ve duyuşsal özellikleri üzerinde olumlu etkileri vardır.
- 12- Geri bildirim kapsamında öğrencinin öğrenme süreçlerine aktif olarak katılımının teşvik edilmesinin yanı sıra katılımın niteliği de değerlendirilmelidir.

Etkili Geri Bildirim

Geri bildirimler,

- yapıcı/düzeltilici/negatif
- güçlendirici/pozitif olmak üzere farklılaşabilirler.

Geri bildirimler yön açısından ikiye ayrılırlar:

- ✓ **Pozitif geri bildirimler:** Öğrencinin tutum ve davranışlarına yönelik olumlu ifadeler içerirler. (Oldukça başarılı, bravo, problemi çözme yaklaşımın doğru vb.)
- ✓ **Negatif geri bildirimler:** Olumsuz ifadeler içerir. Öğretim sürecinde sürekli pozitif geri bildirim vermek mümkün olmadığından negatif geri bildirimlerin olumlu jest ve mimikler ile desteklenmesi sağlanmalıdır.
- **Geri bildirimler içerik açısından ikiye ayrılırlar:**
  - ✓ Sınırlı verilen geri bildirimler: Öğrenme üzerindeki olumlu etkisi de oldukça sınırlıdır (doğru, yanlış, eksik vb.).
  - ✓ Ayrıntılı geri bildirimler: Öğrencinin eksikliklerinin neler olduğunu, neyi doğru ve yanlış yaptığını, nasıl ilerlemesi gerektiğini ortaya koyarak öğrenme üzerinde daha olumlu etkiler sağlar.

Etkili Geri Bildirim Sürecinde Web 2.0 Araçları

- ✓ **Kahoot:** Ağırlıklı olarak hatırlama ve anlama düzeyindeki sorulara yönelik geri bildirim sağlayan sistem, sınırlı geri bildirimler için daha uygundur (doğru, yanlış vb.). anlık geri bildirim verilebilir.
- ✓ **Formative:** Öğrencilere anlık geri bildirim verilebilir, onlar ile etkileşime girilerek yanıtları görülebilir.
- ✓ **Socrative:** Öğrencilere yönelik çoktan seçmeli, doğru-yanlış ve kısa cevaplı sorular hazırlanabilir, öğrencilere anında onaylayıcı ya da detaylı geri bildirimler verilebilir.
- ✓ **Edmodo:** Sanal sınıf uygulaması ile öğretmen ve akran geri bildirimine imkân sağlar. Program ara yüzünde video linkleri paylaşılabilir, tartışma forumları açılabilir, öğrencilere ödevler verilebilir, anlık ve gecikmeli geri bildirimler düzenlenebilir. Bununla birlikte öğretmen ve öğrenciler tarafından derslere yönelik sunu materyalleri yüklenebilir ve bu materyallere yönelik geri bildirimler sunulabilir.
- ✓ **Google drive:** Google drive üzerinde ortak dokümanlar oluşturulabilir. Her bir öğrenci dokümanlar üzerinde değişiklikler yapabilir ve kendi görüşlerine göre dokümanı düzenleyebilirler. Benzer şekilde öğretmenler de bu dokümanlar üzerinden anlık olarak geri bildirimlerini paylaşabilirler. Yeni dokümanların oluşturulmasına ve/veya tek bir doküman üzerinde öğrenci ve öğretmenlerin ortak çalışma yürütmesine olanak sağlamaktadır.

ÖĞRENME, ÖĞRETİM VE EĞİTİMDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Öğrenme: Bireyin davranışında ya da bireyin bir davranışı gösterme yeterliliğinde yaşantısı yoluyla meydana gelen kalıcı izli değişimdir.

Öğrenme ile ilişkili kavramlardan bazıları şunlardır:

- ✓ **Refleks,** bireyin doğuştan getirmiş olduğu bir uyarıcıya karşı belli ve basit bir davranış gösterme eğilimi, hızlı ve tutarlı tepkidir.
- ✓ **İçgüdü,** doğuştan getirilen, türe özgü karmaşık ve öğrenilmemiş olan, kişiliğin gelişiminde rol oynayan temel psikolojik bir güçtür.
- ✓ **Yaşantı:** Bireylerin çevresiyle olan etkileşimi sonucunda bireyde kalan iz olarak tanımlanan kavramdır. İnsan, yaşantıları ile deneyimler elde ederek yeni davranışlar öğrenir.
- ✓ **Davranış:** Davranışçı kuramlar temelinde organizmanın gözlenebilen her türlü etkinliğidir. Bilişsel kuramcılara göre ise organizmanın gözlenebilen ya da gözlenemeyen açık ya da örtük etkinliklerinin tümünü kapsayan bir süreçtir.

Davranışları genel olarak üç grupta toplamak mümkündür:

- Doğuştan Gelen Davranışlar:** İçgüdüsel ve refleksif davranışlardan oluşur.
  - Geçici Davranışlar:** Alkol, ilaç yorgunluk, hastalık gibi etkenlerle ortaya çıkan, bu etkiler ortadan kalkınca bir daha görülmeyen geçici davranışlardır.
  - Sonradan Kazanılan Davranışlar ya da Öğrenme Ürünü Olan Davranışlar:** Doğuştan getirilmeyen, öğrenme yoluyla edinilen, sonradan kazanılan davranışlardan oluşur. Öğrenme ürünü olan davranışlar istendik ve istendik olmayan davranışlar olarak nitelendirilebilir.
- ✓ **Öğretme:** Bireyin öğrenmesine yardım/destek/rehberlik yapma işi.
  - ✓ **Öğretim:** Planlı/amaçlı öğretme çabası/etkinliklerine "öğretim" ismi verilir.
  - ✓ **Öğretim programları:** Öğrencilere kazandırılacak özelliklere ulaşmak için planlanan etkinlikleri içeren yazılı dokümanlara verdiğimiz isimdir

Öğrenme İçin Temel İlkeler

- Öğrenme hedefe yöneliktir.
- Öğrenme ön bilgi ile yeni bilgi arasında bağ kurmaktır.
- Öğrenme bilginin örgütlenmesidir.
- Öğrenme doğrusal olmayan fazlar hâlinde gerçekleşir.
- Öğrenme gelişimden etkilenir.
- Öğrenme stratejiktir.

Öğrenme stratejilerini etkiledikleri süreçlere göre üçe ayırabiliriz. Bunlar:

- 1- **Bilişsel stratejiler:** Akademik işi tamamlamak amacıyla kullanılan stratejilerdir.
- 2- **Üstbiliş stratejiler:** Öğrenmeyi planlama, izleme ve kontrol amacıyla kullanılan stratejilerdir.
- 3- **Sosyal ve duyuşsal stratejiler:** Başkalarıyla etkileşimi gerektiren ya da bireyin duyuşsal durumunu etkilemeye yönelmiş stratejilerdir.

ÖĞRENMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Öğrenmeyi etkileyen en önemli faktörler,

- 1- Olumlu faktörler
- 2- Olumsuz faktörler
- 3- Dolaylı faktörler
- 4- Doğrudan faktörler olarak sınıflandırılabilir.

- *Öğrenmeyi dolaylı etkileyen faktörler* öğretene ve öğrenme ortamıdır. Öğretene kendi çalışmalarını ve fiziki ortamı öğrenme için elverişli hâle getirmelidir.
- *Öğrenmeyi doğrudan etkileyen faktörleri* üç grupta inceleyebiliriz.
  - 1- Öğrenenden kaynaklı
  - 2- Öğrenme malzemesinden kaynaklı
  - 3- Yöntemden kaynaklı

A- Öğrenmeyi Etkileyen Öğrenenden Kaynaklı Faktörler

- 1- Türe Özgü Hazır Oluş:
- 2- Olgunlaşma:
- 3- Genel Uyanıklık Hâli ve Kaygı:
- 4- Eski Yaşantıların Aktarılması:

- Her yeni öğrenme eski öğrenmenin üzerine kurulur. Yani birey öğrenmeyi kolaylaştıracak başka bilgilere sahip olduğunda öğrenme kolaylaşır. Bunun tersi de söz konusu olabilir, bu durumda bireyin önceki bilgileri yeni bilgiler öğrenmesini zorlaştırabilir. Buna öğrenmede "aktarım" veya "transferans" denir. Aktarımın yeni öğrenmeye katkısı varsa buna olumlu aktarma (pozitif transferans), engelleyici bir özelliği varsa buna da olumsuz aktarma (negatif transferans) denilmektedir.

OLUMSUZ AKTARMA

İki türlü yaşanır.

1- **İleriye ket vurma**, daha önceden öğrenilen bir bilginin sonradan öğrenileni bozmasıdır.

Örneğin, yeni telefon numarası yerine eskisini söylemek

2- **Geriye ket vurma** ise yeni öğrenilmiş olan bir malzemenin önceden (eski) öğrenilmiş olan bir malzemenin hatırlanmasını engellemesi veya bozmasıdır. Örneğin Almanca bilen bir kişinin İngilizce öğrenmeye başladıktan sonra Almanca kelimelerin anlamını unutmaması, aklına sürekli, kelimelerin İngilizce anlamlarının gelmesi gibi.

• Solomon ve Perkins alt düzey ve üst düzey aktarım (transferans) kavramlarından söz etmektedir.

1- **Alt düzey transferans**, Daha önce denenmiş eylem ve becerilerde gerçekleşir. Bir arabayı kullanmayı öğrenen kişinin diğer arabaları da kullanabilmesi gibi.

2- **Üst düzey transferans, soyut ve zihinseldir**: Öğrenciler bir kuralı, ilkeyi, ilk örneği, şemayı vb. öğrendiklerinde ve bu öğrendiklerini daha genel bir şekilde kullandıklarında oluşur. Öğrenciler kuralı otomatik olarak uygulamadıklarından dolayı transfer mantıksal bir tercihtir. Öğrenme sırasında ve daha sonrasında öğrenciler, bir problemin ana öğelerini öğrenip hangi beceri, strateji veya davranışı kullanacaklarına karar verdiklerinde soyutlama yapmış olurlar.

5- Güdü (Motivasyon):

• Organizmayı uyarıcı, harekete geçiren ve belli bir amaca yönelten istek, arzu, dürtü ve ilgileri kapsayan genel bir ifadedir. Açlık, susuzluk, uyku, cinsellik gibi fizyolojik güdülere "dürtü" adı verilir. Güdüler döngüselidir. Tekrar tekrar ortaya çıkabilirler. İhtiyaçlar, değerler, amaçlar, niyetler, duygular güdülemede etkindir. Güdüler kaynakları bakımından ikiye ayrılır:

a) **İçsel güdüleme**, fizyolojik dürtüler ya da merak, başarıma gibi sosyal güdüler olabilir.

b) **Dışsal güdüleme**, ödül veya ceza alma, sosyal onay ihtiyacı gibi dışarıdan gelen güdülemelerdir.

6- **Dikkat**: Kişinin amaçlarına ulaşabilmesi ve bilişsel süreçleri harekete geçirip sürdürmesi için harcadığı sınırlı insan kaynağıdır. Aynı zamanda dikkat, bilincin belli bir noktada toplanması hâlidir.

B- Öğrenmeyi Etkileyen Öğrenme Yöntemiyle İlgili Faktörler

1- Öğrenmeye ayrılan zaman

2- Öğrenilen konunun yapısı

3- Öğrencinin aktif katılımı

4- Geri bildirim:

C- Öğrenmeyi Etkileyen Öğrenilecek Malzeme İlgili Faktörler

1- **Algısal Ayırt Edilebilirlik**: Ayırt edilebilirlik dikkat açısından öğrenmeyi kolaylaştırır.

2- **Anlamsal Çağrışım**: Öğrenilmesi istenilen kavramların önceki öğrenilenlerle çağrışım yaparak bağlantı kurması öğrenmeyi kolaylaştırır. Malzeme ne kadar anlamlıysa öğrenme o kadar kolay olacaktır.

3- **Kavramsal Gruplandırma**: Kavramsal benzerlikler ya da farklılıklara göre kavramlar daha kolay anlamlandırılır.

ÖĞRETİM STRATEJİLERİ

SUNUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM- ANLAMLIL ÖĞRENME (AUSUBEL)

- Öğretmen merkezli bir stratejidir.
- Tümdengelim yöntemi kullanılır.
- İçerik genelden özele doğru öğretmen tarafından hiyerarşik bir sırayla sunulur.
- Bilgiler iyi düzenlenmişse zamandan tasarruf sağlar.
- Kavramların ve soyut konuların öğrenimini sağladığı için daha çok ilköğretim 5. sınıftan itibaren kullanılır.
- Ardışıklık, aşamalılık, bilinenden bilinmeyene ilkeleri gözetilerek konular işlenir.
- Ön organize edicilerle öğrenci öğrenmeye hazır hâle getirilir.
- Farklı örneklerle öğrencinin bilişsel süreçleri aktif hâle getirilir.
- Öğretmen-öğrenci etkileşimi yoğun ancak öğrenci aktivitesi düşüktür.
- Kalabalık sınıflar için idealdir.
- Sıkıcı ve ezbere dayalı öğrenmeler gerçekleşebilir.
  - Dönüt almak zordur.

BULUŞ YOLUYLA ÖĞRETİM- ÖRNEK KURAL (BRUNER)

- Öğrencinin bilgiye kendisinin ulaşmasını ve bilginin keşfedilmesini hedefler.
- Öğrenci merkezli bir stratejidir.
- Tümevarım yöntemi kullanılır.
- Öğrenci farklı metot ve tekniklerle ilke, tanım ve genellemelere kendisi ulaşır.
- Öğretmen öğrencide merak uyandıracak sorularla derse başlar ve gerektiğinde ipucu ve dönütler verir.
- Öğrenme güdüsünü artırır.
- Öğrencinin sezgisel düşünmesini gerektirir.
- Öğretmenin örnekleri sunması, açıklaması, ek örnekler vermesi, ek örnekleri açıklaması, örnekleri ve zıt örnekleri vererek açıklaması/karşılaştırma yapması, öğrencinin belirlediği ilke ve özellikleri açıklaması, öğrencilerin ilke ve genellemelere ulaşarak tanımı yapması ve öğrencilerin ek örnekler vermesi aşamalarından oluşur.
- Yapararak- yaşayarak öğrenmeyi sağladığından kalıcıdır.
- Üst düzey düşünme becerilerini geliştirir.
- Zaman alır ve maliyeti yüksektir.
- Ön bilgiler yoksa amaca ulaşmaz.
  - Karmaşık bazı konularda ve olgu öğretiminde etkili değildir.

ARAŞTIRMA- İNCELEME YOLUYLA ÖĞRETİM STRATEJİSİ (J. Dewey)

- Öğrenci merkezli bir stratejidir.
- Öğrenci etkinliklerine dayalı bir problem çözme sürecidir.
- Öğretmen, gerçek hayatta karşılaşılabilecek, merak uyandıran, birden çok çözümü olan araştırma problemlerini belirler.
- Tümevarım ve tümdengelim yöntemleri kullanılır.
- Öğrenci problem çözme becerisini kullanarak bilimsel süreci izlemelidir.
- Problem çözme sürecidir.
- En üst düzeyli zihinsel süreçlerin geliştirilmesinde ve üst düzey hedeflerin gerçekleştirilmesinde en etkili stratejilerdendir.
- Sınıf ve sınıf dışı öğrenme ortamlarında kullanılabilir.

Strateji uygulama;

- 1- Problemi hissettirme,
- 2- Problemi tanımlama,
- 3- Probleme ilgili bilgilerin toplanması,
- 4- Probleme ilgili hipotezler kurulması,
- 5- Veri toplama,
- 6- Hipotezlerin test edilmesi
- 7- Problemin çözümü
- 8- Sonucu raporlaştırma aşamalarından oluşur.

- İletişim, sorumluluk, alma, kaynaklara ulaşma becerilerini kazandırır.
- Maliyeti yüksek ve zaman alır.
- Kalabalık sınıflarda uygulanması zordur. Sınıf yönetimi zorlaşır.
- Ön bilgiler eksik olduğunda uygulanması güçleşir.
  - Her yaş düzeyi için uygun değildir.

TAM ÖĞRENME STRATEJİSİ (BLOOM)

- Bilgi birimleri ünitelere ayrılmıştır.
- Öğrencilerin farklılıklarının gözetilerek hazırbulunuşluk seviyelerine göre öğretim yapılmasını, bu sayede başarının artacağını savunur.
- "Öğrenmeyen öğrenci yoktur, öğretmeyen öğretmen vardır."
- Zekâ, genel yetenek, kişilik özellikleri, aile yapısı gibi değiştirilemez özellikler gözetilerek ön öğrenmeler, ilgi, pekiştirme, dönüt, zaman gibi değiştirilen özellikler zenginleştirilerek kalıcı öğrenmenin sağlanacağını savunur.
- Her ünite sonunda izleme testi (formatif) uygulanır. Yeterli başarı sağlanmadıkça yeni üniteye geçilmez.
- Bloom eğitimdeki normal dağılım eğrisini reddederek en az yüzde doksan beşlik bir öğrenmeyi kabul eder.
- İstenilen öğrenme standardına (%70) ulaşamayan öğrenciler için tamamlayıcı ek öğretim etkinlikleri yürütülür. Örneğin özel ders, okulda, evde ek öğretim, küçük gruplarla öğretim, kaynak kitap kullanımı, eğitsel oyun, teknoloji kullanımı gibi.
  - Birkaç ünite işlendikten sonra summatif değerlendirme yapılır.

- **Tam öğrenmenin üç ögesi vardır.** Bunlar:

1- Öğrenci nitelikleri

- ✓ Bilişsel giriş davranışları
- ✓ Duyuşsal giriş davranışları

2- Öğretim hizmetinin niteliği

- ✓ Hedefe ulaşmada yol gösteren ipuçları
- ✓ Öğrencilerin aktif katılımı
- ✓ Pekiştirme yoluyla davranışın kalıcı hâle getirilmesi
- ✓ Dönüt- düzeltme ile geri bildirim yapılması

3- Öğrenme ürünleri

Öğrenme düzeyini, çeşidini, hızını, duyuşsal ve bilişsel ürünleri kapsar.

EĞİTİMDE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Temsilcileri: Piaget, Vygotsky, Dewey, Gestalt, Bruner

- Deneyime bağlı anlam oluşturma sürecidir.
  - Anlamı oluşturan ve aktif olan öğrencidir.
  - Yapılandırmacılık nesnel bilgiyi reddeder, çünkü bilgiyi oluşturan öğrencinin bulguları öznedir.
  - Öğrencilerin ön bilgilerini fark etmeleri ve harekete geçirmelerini, üst düzey düşünme becerilerini geliştirmelerini sağlamak öğretmenin görevidir.
  - Öğretmen öğrencileriyle birlikte araştırır, öğrenir.
  - En önemli özelliği, bireyin bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmaya, yorumlamasına ve geliştirmesine fırsat sunmasıdır.
  - Sınıflar bilgilerin aktarıldığı değil, problemin çözüldüğü yerlerdir.
  - Ders planları esnektir ve öğrenci ihtiyaçlarına göre şekillenir.
  - Bireysel farklılıklara önem verilir.
  - Kavram öğretimi esastır ve kavramlar tematik öğrenme yaklaşımıyla öğrenilir.
  - Değerlendirme sürece yönelik yapılır.
  - Buluş yoluyla öğrenmenin geliştirilmiş hâlidir. Aradaki fark ise, buluş yoluyla öğrenmede öğrenci öğretmenin yönlendirmesiyle bilgiye ulaşır, yapılandırmacı yaklaşımda ise öğretmenle birlikte deneyimler yoluyla bilgiyi üretir.
  - Yapılandırmacı öğrenme kuramı üç temel grupta incelenir.
- 1- **Bilişsel yapılandırmacılık:** Piaget tarafından geliştirilmiştir. Öğrenme **denge** (zihin) süreçlerinde oluşur.
- 2- **Sosyal yapılandırmacılık:** Vygotsky tarafından geliştirilmiştir. Öğrenme **sosyal çevrede merak** yoluyla oluşur.
- 3- **Radikal yapılandırmacılık:** Von Glasersfeld tarafından geliştirilmiştir. Öğrenme **sadece birey tarafından oluşturulan bilgiyle** oluşur.

PROJE TABANLI ÖĞRETİM YAKLAŞIMI

Temsilcileri: Bruner, J. Dewey, Kilpatrick

- Bilimsel düşünmenin adımlarını öğretmeyi hedefler.
- Etkinlikler sonucu performans ya da yeni, özgün, orijinal ve sentez düzeyinde ürün ortaya konulmalıdır.
- Üst düzey öğrenmeye yönelik proje/araştırma konuları verilir.
- Bilişsel, duyuşsal, devinimsel gelişmeyi destekler.
- Birden çok çözüm yolu barındırır.
- Günlük yaşamla ilişki kurmaya faydalıdır.
- Bireysel ve grup çalışmalarına uygundur.
- Birden fazla dersin ilişkilendirilmesini sağlar.
- Değerlendirme ürüne ve sürece yönelik yapılır. Sergi tekniği ile çalışılır.
- Zaman ve sınırın iyi çizilmesi gerekir.
- Her zaman ortaya orijinal ürün çıkmayabilir. Ancak proje tabanlı öğretim yöntemi sonunda mutlaka ortaya bir ürün çıkarılmalıdır.

PROBLEME DAYALI ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Temsilcisi: John Dewey

- Temelini yaparak-yaşayarak ilkesinden almıştır.
- Bu yöntem çözülmesi gereken gerçek hayatla ilgili, merak uyandıran bir problemle başlayarak öğrencinin gerçek hayatta karşılaşacağı problemlerle daha önceden yüz yüze gelmesini sağlar.
- Problem gerçek yaşamla ilgili olmalı ve çok yönlü düşünmeyi gerektirmelidir.
- Kalabalık gruplara uygun değildir.
- Asıl amaç problemi çözmek değil problemlere uygun çözüm stratejileri geliştirmektir.
- Ekiple çalışma, bilimsel düşünme, iletişim, üst düzey düşünme becerilerini geliştirir.
- İçeriğin ayrıntılarına fazla önem verilmez.
- Bilimsel araştırma sürecini temel alır.
- Problem çözme aşamaları kullanılır. Bunlar:
  - 1- Problemi hissetme
  - 2- Problemi tanımlama
  - 3- Problemle ilgili bilgileri toplama
  - 4- Problemle ilgili hipotezler kurma
  - 5- Veri toplama
  - 6- Hipotezleri test etme
  - 7- Problemin çözümü
  - 8- Sonucu raporlaştırma

BEYİN TEMELLİ ÖĞRENME (Nörofizyolojik) KURAM

Temsilcileri: Hebb, Caine

- Öğretmen rehber rolünü üstlenmiştir, aktif olan öğrencidir.
- Yapararak-yaşayarak öğrenmeyi savunur.
- Öğrenme beş duyu organına hitap etmelidir.
- Caine'ne göre beynin her iki lobunun da koordineli kullanılması hızlı ve etkili öğrenme için gereklidir.
- Beyin temelli öğrenmenin ilkeleri şunlardır:
  - 1- Beyin paralel (aynı anda çok iş yapabilen) bir işlemcidir.
  - 2- Öğrenme fizyolojik bir olaydır.
  - 3- Beyin, parçaları ve bütünlüğü aynı anda algılar.
  - 4- Öğrenme bilinçli ve bilinçsiz süreçleri içerir.
  - 5- En az iki farklı türde (uzamsal ve ezberleyerek) belleğimiz vardır.
  - 6- Her beyin kendine özgü düzenlenmiştir.
  - 7- Anlamı araştırma doğustandır.
  - 8- Anlamı araştırma, örüntüleme yoluyla olur.
  - 9- Örüntü oluşturmada duygular önemlidir.
  - 10- Öğrenme teşvikle artarken korkuyla azalır.
  - 11- Öğrenme hem odaklanmış dikkati hem de çevresel algıyı içerir.

HARMANLANMIŞ ÖĞRENME

- Etkileşimli bir deneyimdir.
- Öğrenciler etkileşim kurmak istedikleri içeriği kendileri seçebilir, uygulayabilir öğretmenler ya da akranlarıyla çevrim içi iletişime geçebilirler.
- Öğrenme modeli kullanılırken web tabanlı uygulamalar dikkatle seçilmelidir.
- Web destekli öğrenme ile sınıftaki öğrenmenin avantajlarının birleştirilmesiyle oluşur.
- Öğrenme amaçlarına odaklıdır.
- O an ihtiyaç duyulana ulaşmak en etkili öğrenme stratejisidir.
- Sınıf içi, sınıf dışı, çevrim içi uygun uygulamalar eğitim ortamı olarak kullanılır.

YAŞAMBOYU ÖĞRENME YAKLAŞIMI

- ❖ Örgün ve yaygın eğitimin birleştirilmesidir.
- ❖ Öğrenme bilinçli ve amaçlı olarak yaşam boyu, her ortamda gerçekleşir.
- ❖ Teknoloji kaynaklı gelişme ve değişimlere uyabilmek, bilgiyi üretebilmek, öğrenmeyi öğrenebilmek, iş birliği ve paylaşımında bulunabilmeyi amaçlar.
- ❖ Sadece meslek ve beceri kazandırmak amaçlı değildir. Bireysel ve sosyal gelişimi destekler.

İŞBİRLİKLİ ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Temsilcisi: J. Dewey

- ✓ Hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için, anlayışı hâkimdir.
- ✓ Rekabetçi ortamı öğrenmeden çıkararak iş birliği içerisinde çalışma ve amaca ulaşmayı savunur.
- ✓ Öğretmen rehber ve yönlendiricidir.
- ✓ Öğretmen 2-6 kişilik küçük ve heterojen gruplar oluşturur. Sürecin işleyişini ve değerlendirmeyi planlar.
- ✓ Kubaşık (yardımlaşarak) öğrenmede paylaşılmış liderlikle etkinlikler yürütülür.
- ✓ Başarılı şekilde uygulanabilmesi için altı temel ilkeye uyulması gerekir.
- 1- Olumlu bağlılıkla yardımlaşılması
- 2- Yüz yüze etkileşimin olması
- 3- Kişisel sorumlulukların yerine getirilmesi
- 4- Sosyal becerilerin kullanılması
- 5- Grup sürecinin değerlendirilmesi
- 6- Eşit başarı ilkesi
- ✓ Değerlendirme aşamasında özellikle bireylerin tek tek değerlendirilmesi güçtür.
- ✓ Sorumluluklar yerine getirilmediğinde çalışma yükü bir kişi üzerine yığılabilir.

ÖĞRETİM İLKELERİ

- 1. Hedefe Uygunluk İlkesi:** Uygulamalar hedef davranışlara uygun olmalıdır.
- 2. Öğrenciye Görelik İlkesi:** Çoklu zekâ yöntemi ve bireyselleştirilmiş öğretimi en çok savunan ilkedir.
- 3. Öğrenci Düzeyine Uygunluk İlkesi:** Hazırbulunmuşluk seviyesinin dikkate alınmasının önemini vurgular.
- 4. Hayatilik İlkesi:** Okulun hayatın bir parçası olduğunu, öğretilenlerin gerçek hayatta kullanılabilir olması gerektiğini belirtir. (Yaşamdakini sınıfa aktarmadır.)
- 5. Transfer İlkesi:** Öğrencinin öğrendiğini hayata ve farklı durumlara aktarabilmesinin gereğini vurgular. (Sınıftakini yaşama aktarmadır.)
- 6. Yapararak yaşayarak Öğrenme(Uygulanabilirlik, Aktivite):** Öğrenciyi aktif hâle getirerek ezberciliği ortadan kaldırır.
- 7. Ekonomiklik İlkesi:** Zamandan, emekten ve maliyetten en az harcamayla en yüksek verimi elde etmeyi amaçlamaktır.
- 8. Aktüalite (Güncellik) İlkesi:** Öğrencinin dünyada yaşananlara ve son gelişmelere duyarlı olmasını vurgular.
- 9. Açıklık (Ayanılık) İlkesi:** Dilin açık ve anlaşılır, içeriğin en fazla duyu organına hitap eder olmasının öğrenmeye etkisini belirtir.
- 10. Somuttan Soyuta İlkesi:** Önce somut daha sonra soyut kavramların öğretilmesi ilkesidir. Özellikle ilköğretim birinci kademedede uygulanır.
- 11. Bilinenden Bilinmeyene İlkesi:** Öğrenme sürecinin bilinenden yola çıkılarak bilinmeyene doğru ilerlemesini ve öğrencinin eski bilgilerle yeni bilgiler arasında köprü kurabilmesini ifade eder.
- 12. Yakından Uzağa İlkesi:** Öğrenmeye yakın çevreden başlanır, zamanda ve mekânda uzağa doğru öğrenme devam eder.
- 13. Basitten Karmaşığa İlkesi:** Konu aktarımına basitten başlanması ve zora doğru gidilmesini ifade eder.
- 14. Bütünlük İlkesi:** Çocuğun bedensel, ruhsal, duygusal ve sosyal tüm yönleriyle ele alınmasını ve bu yönlerin hepsine hitap edilmesini öğrenmede bütünlüğü sağlayacağını belirten ilkedir. Brunner en çok bu ilkeyi desteklemiştir.
- 15. Anlamlılık İlkesi:** Öğrencide öğrenmeye güdülemenin sağlanması için öğrenilecek içeriğin anlamının açıklanması gerekir.
- 16. Tümdengelim:** Bütünden ayrıntıya doğru ilerleyen öğretim ilkesidir.,
- 17. Sosyalilik İlkesi:** Öğretim sürecinde bireyin sosyalleşmesi ve toplum hayatına uyum sağlamasını vurgular.

Modül 2- ÖLÇME- DEĞERLENDİRME

- Eğitimin gerçekleştirme istediği hedefler:
  - 1- **Uzak Hedefler:** Devletin hedefleridir.
  - 2- **Genel Hedefler:** Kurumların hedefleridir.
  - 3- **Özel Hedefler:** Ders hedefleri, kazanımlardır.
- Eğitimin uzak hedefi, Atatürk'ün ortaya koyduğu, "Muharir medeniyetler seviyesine çıkmak" tır.
- Eğitimin genel hedefi, toplumun bireylerden beklediği görev ve sorumluluklar doğrultusunda bilgi ve donanıma sahip olmaktır.

ÖLÇME, ÖLÇÜT VE DEĞERLENDİRME

- Ölçme:** Öğrencinin belli bir özelliğini gözleyerek o özelliğe sayı, sembol sıfat/kategori verme işlemidir. Nicelik bildirir. Funda sınavda 450 puan aldı, gibi.
- Ölçme Konuları:**
  - Akademik başarı
  - Yetenek
  - Özel gereksinim alanları
  - İlgi
  - Tutumlar
- Ölçüm:** Ölçme sonucudur.
- Ölçüt:** Ölçülen özellik hakkında karar alabilmek için dayanak noktası ya da referans aralığıdır.
- Değerlendirme:** Bir ölçme sonucunu (ölçüm) en az bir ölçüte vurarak ölçülen nitelik hakkında karar verme işlemidir. Nitelik bildirir, Funda sınıfı geçti, gibi.

Değerlendirme Basamakları

- Ölçme- ölçüm
- Ölçüt
- Karar

ÖLÇME TÜRLERİ

TÜR	Özelliği	Örnek
Doğrudan(Temel) Ölçme	Gözleme dayalıdır. Beş duyu organıyla algılanır. Yargı barındırır.	Cinsiyet belirleme, boy ölçme, doğru okuma, diksiyon vb.
Dolaylı (Göstergeyle) Ölçme	Davranışlar aracılığıyla göstergeye dayalı ölçmedir.	Vergi vermenin iyi bir yurttaş olmanın göstergesi olması vb.
Türetilmiş Ölçme	Ölçülmek istenen özelliğin matematiksel bağıntıyla ölçülmesidir.	Zekâ yaşı hesaplamaları, Hız= yol/zaman vb.

ÖLÇÜT TÜRLERİ

Mutlak Ölçüt

- Grubun özelliklerine bakılmaz.
- Ölçme işlemi öncesinde ölçüt bellidir.
- Paydaşların ölçümleri birbirini etkilemez.

Ehliyet sınavı baraj puanı,
ALES notu
Geçme notunun 60 olması gibi kriterler

Bağıl Ölçüt

- Norm referanslı ölçüttür.
- Grubun belli bir özelliği belirlenir.
- Ölçüt ölçme sonrası belirlenebilir.
- Bireylerin ölçümleri birbirini etkileyebilir.

Aritmetik ortalama, standart sapma,
moda denk gibi kriterler

Mutlak Değerlendirme: Mutlak ölçüt kullanılarak yapılan, öğrenci ile ilgili hayati kararlar alınırken uygulanır. Muafiyet sınavları, sınıf geçme vb.

Bağıl Değerlendirme: Bağıl ölçüt kullanılarak başvuran kişi sayısının çok, alınan işi sayısının az olduğu sınavlarda, atama durumlarında uygulanır. KPSS, TUS, LGS vb. YKS gibi sınavlarda mutlak ve bağıl değerlendirme birlikte kullanılabilir.

AMACINA GÖRE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ

Akademik Olanlar

1- Tanıma ve yerleştirmeye yönelik (diyagnostik)

- ❖ Amaç not vermek değildir.
- ❖ Okul/ kurum geneli seviye grupları oluşturulurken, hazırbulunmuşluk belirlenirken, muafiyet durumlarında kullanılır.
- ❖ Zaman ve emek tasarrufu sağlar.

2- Biçimlendirme ve yetiştirmeye yönelik (formatif)

- ❖ Amaç not vermek değildir.
- ❖ İzleme, tarama, ünite sonu testleri gibi araçlarla kazanımın elde edilme düzeyini belirlemeye yöneliktir.

3- Değer biçmeye/ düzey belirlemeye yönelik

- ❖ Amaç not vermektir.
- ❖ Bitirme sınavları, yazılılar, sertifika sınavları gibi süreç sonu durum tespiti yapmaya yöneliktir.

Akademik Olmayanlar

4- Rehberlik amaçlı değerlendirmeler

- ❖ Özel eğitim ve mesleki eğitimde uygulanan değerlendirmeler

5- Program değerlendirme

- ❖ Programla ilgili yargıya ulaşmak için yapılır.

Bir Ölçme Aracında Bulunması Gereken Psikometrik Nitelikler

- ✓ Geçerlilik
- ✓ Güvenirlik
- ✓ Kullanışlılık

HATA TÜRLERİ

Bir ölçmede gözlenen aksaklıkların tamamı hata olarak adlandırılır.

Sabit Hata: Her ölçme işleminde aynı miktardaki hatadır. (Terazi ölçümü gibi)

Sistematik Hata: Ölçülen büyüklüğe öğretmene, koşullara göre oluşan hata.

Tesadüfi Hata: Şansla ortaya çıkan sonuca etki eden rastlantısal hatadır.

Tesadüfi Hatanın Kaynakları

- Öğretmen kaynaklı
- Ölçme aracı kaynaklı
- Birey kaynaklı
- Fiziksel ortam kaynaklı

KORELASYON

En az iki değişken arasında bir ilişki bulunup bulunmadığı, ilişki varsa yönü ve miktarını belirleyen tekniktir. r ile sembolize edilir.

- ✓ **Pozitif Korelasyon:** Değişkenler arasındaki orantılı ilişkidir. Öğretmenin ders saati arttıkça iş yükü artar, örneğindeki gibi.
- ✓ **Negatif Korelasyon:** İki değişken arasındaki ters orantılı ilişkidir. Ders süresi arttıkça dikkat azalır, örneğindeki gibi.
- ✓ **Sıfır Korelasyon:** Değişkenler arasındaki ilişkisizliktir. Öğretmenin boyu arttıkça başarı oranı artar, örneğindeki gibi.

GEÇERLİLİK SORGULAMA YÖNTEMLERİ

Kapsam Geçerliliği	Ölçülmek istenilen davranışların kapsamının mantıksal ya da istatistiksel yöntemlerle ölçülmesidir.	Belirtke tabloları, başarı testleri gibi
Ölçüt Dayanıklı Geçerlilik	Ölçme aracından elde edilen puanların ölçüt puanla karşılaştırılmasıdır.	Sınavdan 50 ve üzeri alanlar geçer, gibi
Yordama Geçerliliği	Eldeki geçerli ve güvenilir verilere bakılarak henüz gerçekleşmemiş bir olguya dair tahmindir.	Seçme ve yönlendirme amaçlı testler (KPSS, LGS gibi testler. Bunlarda yordama geçerliliği yüksek olmalıdır.), yetenek testleri, mesleki kişilik envanteri gibi.
Zamandaş Geçerlilik	Daha önce geliştirilmiş ve geçerliliği yüksek araçlardan alınan ölçüt puan ile yeni ölçme arasındaki ilişkidir.	Ölçüte bağlı olarak geçerlilik katsayısı r 'e yaklaştıkça artar, 0 'a yaklaştıkça düşer.
Yapı Geçerliliği	Birbirleriyle ilgili olduğu düşünülen belli öğelerin ya da öğeler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu bir örüntüdür. Bu anlamda, bir testin yapısını geçerleme süreci, temelde testin maddelerine verilen yanıtlar arasındaki ilişkilerin analizine dayanır.	Beşeri bilimlerde atılganlık, güvensizlik, içe dönüklük vb. özelliklerin ölçülmesi amacıyla

GÜVENİRLİLİK

Güvenilir bir ölçme aracı aynı özelliklerle ilgili olarak yapılan ölçmelerde yaklaşık aynı sonucu verir. İki ölçüm arasındaki uyumsuzluklar için gerçek puan ve değişkenler incelenmelidir. Hata miktarı arttıkça gözlenen puan ile gerçek puan arasındaki fark artar. Güvenirliğin artması geçerliliği artırır.

GÜVENİRLİLİK YÖNTEMLERİ

YÖNTEM	UYGULAMASI	ÖRNEK
Test-Tekrar Test	Belli aralıklarla aynı testin aynı gruba yeniden yapılmasıdır. Bu yöntem başarı testleri için önerilmez. Yaş değişimi, zaman aralığı sorun oluşturur. Ölçülen özellik kararlı olmalıdır.	Zihin yetenekleri, kişilik testleri, ilgi envanterleri, tutum ölçekleri
Test Yarılama	Test iki eş parçaya bölünerek uygulanır. Bireylerin iki yarıdan aldıkları puanlar arasındaki tutarlılık incelenir. Madde sayısı çok, konular basitten zora yerleştirilmiş veya kümelenmişse bu yöntem uygun değildir.	Tek konuyu değerlendiren testler
Kuder- Richardson 20 ve 21	KR20 ve KR21 olarak kısaltılan bu yöntemle testin iç tutarlılığı değerlendirilir.	0-1 puanlı ya da evet-hayır seçenekli testler gibi
Cronbach Alfa	Ölçme aracının puanlaması çok kategorili olduğunda uygulanır.	Çok kategorili puanlama testleri

TEST GELİŞTİRME VE MADDE (SORU) TÜRLERİ

Testi Alan Kişi Sayısına Göre	Testin Uygulanış Süresine Göre	Testin Ölçtüğü Niteliğe Göre	Değerlendirme Yaklaşımına Göre	Hazırlanış Biçimine Göre	Veri Toplama Tekniğine Göre
1. Bireysel	1. Süreli	1. Hız testleri	1. Objektif	1. Standart	1. Performans
2. Grup	2. Süresiz	2. Güç Testleri	2. Subjektif	2. Öğretmen yapımı	2. Kağıt-Kalem

Test Geliştirme İşlem Basamakları

Standart testler için:

- Amacın belirlenmesi
- Kapsamın belirlenmesi, belirtke tablosunun hazırlanması
- Denemelik maddelerin yazılması
- Redaksiyon

- Denemelik test formunun hazırlanması
- Testin uygulanması
- Test madde istatistiklerinin hesaplanması
- Seçilen maddelerden oluşan nihai formun oluşturulması

Sınıf içi testler için:

- ✓ Amaç, davranış, konuların belirlenmesi
- ✓ Sınav günü ve süresinin belirlenmesi
- ✓ Belirtke tablosunun hazırlanması
- ✓ Madde türü ve sayısının belirlenmesi
- ✓ Soru güçlük dağılımının belirlenmesi
- ✓ Yöntemlerin belirlenmesi
- ✓ Cevap anahtarı ve puanlamanın oluşturulması
- ✓ Yazma ve çoğaltma

- ✓ Yönerge hazırlanması
- ✓ Uygulama
- ✓ Test ve madde istatistiklerinin hesaplanması

ÖLÇME ARAÇ VE YÖNTEMLERİ

- ✓ Doğru- yanlış
- ✓ Eşleştirme
- ✓ Çoktan seçmeli

Sistemik hata oranı düşük, puanlama objektiftir. Şans olasılığı vardır.

Açık uçlu soru tipi

- ✓ Yazılı yoklama
- ✓ Boşluk doldurma
- ✓ Kısa yanıtlı
- ✓ Sözlü yoklama

Cevaplar sınırsız özgürlük içerir. Hazırlaması kolay ancak değerlendirmesi zordur. Kısmen subjektiftir.

DESTEKLEYİCİ DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

♥ PORTFOLYO

*Süreci yansıtan ve ürünü yansıtan olmak üzere iki türü vardır. İçeriği,

- ♥ Öğretmen kayıtları
- ♥ Öğrenci çalışmaları
- ♥ Günlükler
- ♥ Aileye veya öğrenciye yazılan mektuplar
- ♥ Video, ses kayıtları

*Elektronik ortamda tutulana e-portfolyo denir.

*Toplama-seçme- yansıtırma- sonuç süreciyle oluşturulur.

♥ PERFORMANS DEĞERLENDİRME

Öğrencinin yaptıkları: Öz değerlendirme, akran değerlendirme

Öğretmenin yaptıkları: Rubrik (Dereceli puanlama anahtarı), kontrol listesi, derecelendirme ölçeği, gözlem formu

TEST İSTATİSTİKLERİ: Ölçme işlemi sonucunda bireylerin toplam puanları üzerinden hesaplanan istatistiklerdir. Eğitimde en sık kullanılan istatistikler merkezi eğilim ölçüleri, değişkenlik ölçüleri, dağılım özellikleri, standart puanlar vb.dir.

Merkezi eğilim ölçüleri: aritmetik ortalama, medyan (ortanca) ve moddur. Bu üç istatistiğin de temel işlevi bir puan dizisindeki merkezi bulmaktır. Değişkenlik ölçüleri ranj (dizi genişliği), varyans, standart sapma ve çeyrek sapmadır.

MADDE İSTATİSTİKLERİ: Ölçme işlemi sonucunda bireylerin madde puanları üzerinden hesaplanan istatistiklerdir. Eğitimde en sık kullanılan istatistikler madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi, madde güvenilirliği vb.dir.

Madde güçlük indeksi, maddenin kabaca zor mu, orta mı, kolay mı olduğunu gösteren bir istatistiktir.

EĞİTİM İZLEME ARAŞTIRMALARI

1-Uluslararası İzleme Çalışmaları

ARAŞTIRMA ADI VE İÇERİĞİ	PISA	PIRLS	TIMSS
	Matematik+fen+okuma becerileri	Okuma becerileri	Matematik+fen
KİM DÜZENLER?	OECD	IEA	IEA
SÜRE ARALIĞI	3 yılda bir	5 yılda bir	4 yılda bir
YAŞ GRUBU	15	10	4 ve 8. sınıf

♥ PISA

- 1- 2000- okuma becerisi, 2003- matematik okuryazarlığı, 2006 Fen okur yazarlığı şeklinde sırasıyla çapraz modelleme uygulanır.
- 2- Ülkemizdeki örneklem seçimi ülkenin sosyo-ekonomik farklılıklarını dikkate alan 12 bölge üzerinden yapılmaktadır.
- 3- Türkiye, 2003 yılından beri katılmaktadır. 79 ülke katılımı vardır.
- 4- Hedef OECD (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü) ortalamasına ulaşmak ve geçmektir.

♥ TIMMS

- 1- Matematik ve Fen okuryazarlığını programla ilişkilendirerek ölçer.
- 2- Uluslararası Eğitim Başarıları Değerlendirme Kuruluşu (IEA) tarafından ilk defa 1995, ülkemizde ilk defa 1999 yılında uygulanmıştır.
- 3- Yedinci döngüsünde 64 ülke yer almıştır.
- 4- Ülkemizde 12 bölgeden tesadüfi örnekleme uygulanır.
- 5- Türkiye'de diğer ülkelerdeki gibi anasınıfı zorunlu olmadığından 2019 yılından beri 4. Sınıf değil 5. Sınıf öğrencileri sınava katılmaktadır.
- 6- Türkiye TIMSS'de PISA'ya göre daha başarılıdır, çünkü TIMSS eğitim programına dayalı ölçme yapar.

♥ PIRLS

- 1- Türkiye 2001 ve 2021 yıllarında iki defa katılmıştır.

- **OECD Sosyal ve Duygusal Beceriler Araştırması**
  - 1- 2017 yılında başlamıştır.
  - 2- Türkiye sadece İstanbul'dan seçilen örneklerle katılmıştır.
  - 3- Ölçümler beş faktörlü kurama (Big five) göre yapılmaktadır.
  - 4- Veli-öğretmen- öğrenci veri çeşitliliğiyle veriler toplanır.
  - 5- Kanada, ABD, Türkiye, Kolombiya, Portekiz, Finlandiya, Rusya, Çin, Güney Kore katılmıştır.
  - 6- 10 ve 15 yaş gruplarıyla çalışılmıştır.
  - 7- Okula aidiyet, sanat etkinlikleri, yaratıcılık, okul iklimi, empati düzeyi vb. durumlar ölçülerek sosyal ve duygusal becerilere dair veriler elde edilmektedir.
- **ABİDE**
  - 1- Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi araştırmasıdır.
  - 2- Ulusaldır.
  - 3- Üst düzey bilişsel becerileri ölçer.
- **TMF-ÖBA**
  - 1- Türkçe, Matematik, Fen Öğrenci Başarıları İzleme Araştırması'dır.
  - 2- Eğitim programına bağlı kazanımlara yönelik inceleme yapar.

MODÜL 3- Özel Eğitim ve Rehberlik

- Bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla istendik davranış değişiklikleri meydana getirme sürecine eğitim denir.
- Konu merkezli eğitim anlayışı davranış boyutundan çok öğretim faaliyetlerine ağırlık verir.
- Jean Jacques Rousseau eğitimin çocuğun fizyolojik ve psikolojik tabiatının tanınarak ele alınması ve düzenlenmesi gereken bir süreç olduğunu dile getirir.

Okul örgütünün en geniş boyutu öğretimdir. Öğretim kadrosu, yöneticiler ve öğrenci kişilik hizmetleri okul örgütünü ve sürecin bütünlüğünü oluşturur.

ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ (ÖKH)

Öğretim ve yönetim hizmetleri dışında kalan, öğrencinin kişiliğiyle ilgili ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetler bütününe Öğrenci Kişilik Hizmetleri adı verilir. Bunlar:

- 1- Sağlık hizmetleri
- 2- Sosyal yardım hizmetleri (Yurt, burs veya kredi bağlanması gibi hizmetlerdir.)
- 3- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri
- 4- Sosyal- kültürel hizmetler (Eğitsel kollar, sanat- kültür- spor faaliyetleri gibi)
- 5- Özel eğitim ve özel yerleştirme hizmetleri olarak sınıflandırılabilir.

REHBERLİĞE NEDEN GEREK DUYULMAKTADIR?

- Meslek seçiminin zorlaşması
- Eğitimdeki bireysel farklılıkları gözetme gereği
- İlerlemeci eğitim anlayışının benimsenmesi
- Seçme özgürlüğü
- Karar verme yetisine sahip bireylerin yetiştirilmesi
- Bireyin ruhsal ve duygusal gelişimine önem verilmesi
- Psikometrideki gelişmeler
- Ruh sağlığına verilen önemin artması olarak sıralanabilir.

REHBERLİK MODELLERİ

MODEL	İÇERİĞİ
PARSONS MODELİ	Frank Parson tarafından geliştirilen mesleki rehberliğe yönelik modeldir.
ÖZELLİK FAKTÖR (KLİNİK MODELİ)	Öğrenciyi tanımaya yönelik rehberlik modelidir.
REHBERLİĞİ EĞİTİM SÜRECİYLE KARŞILAŞTIRAN MODEL	Rehberliği ders saati olması gereken bir eğitim konusu olarak gören modeldir.
REHBERLİĞİ KARAR VERME SÜRECİNE YARDIMCI GÖREN MODEL	Karar aşamasında yardımcı hizmet olarak rehberliğin yapılması gerektiğini savunan, süreklilik ilkesiyle gelişen modeldir.
GELİŞİMSEL/KAPSAMLI REHBERLİK MODELİ	Gelişimin sürekliliğine dayanan ve güncel olarak uygulanan modeldir.

TÜRKİYE'DE REHBERLİĞİN GELİŞİMİ

Dünyada meslek olarak okul danışmanlığının ortaya çıkışı 18002lerin sonuna denk gelir. Okullarda rehberlik programını geliştirip uygulayan ilk isim Jesse Davis olmuştur.

Ülkemizde rehberliğin gelişim süreci ise şu şekilde maddeleştirilebilir:

- ✓ 1951- 1956 yılları arasında Gazi Üniversitesinde ders olarak okutulmaya başlanmıştır. İlk uzmanlar yetiştirilmiştir. İlk ders 1953- 1954 döneminde yapılmıştır.
- ✓ 1952-1953'te J. Ruffi, E. Tompkins, L. Bears, Mathiasen tarafından Milli Eğitim Bakanlığına konuyla ilgili raporlar sunulmuştur.
- ✓ 1953'te Test ve Araştırma Bürosu açılmıştır.
- ✓ 1955'te Demirbahçe İlkokulunda merkez kurulmuştur.
- ✓ 1960 yılında Kalkınma Planı bünyesine dahil edilmiştir.
- ✓ Şunalar başlamış ve 9. Sınıf yöneltme sınıfı olarak belirlenmiştir.
- ✓ 1970'de planlı eğitim uygulamaları ilk olarak MEB'e bağlı 24 okulda başlamıştır.
- ✓ 1974 yılında iki saatlik ders olarak programa girmiştir.

REHBERLİK TANIMI: Bireye kendini tanıması, gerçekçi kararlar alabilmesi, problem çözebilmesi, kapasitelerini geliştirmesi, çevreye uyum sağlaması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzmanlarca yapılan psikolojik yardımdır. Tanım aynı zamanda rehberliğin amaçlarını kapsar.

EĞİTİMDE REHBERLİĞİN 9 İLKESİ

- 1- İnsan hak ve sorumluluklarını temele alan insancıl anlayış
- 2- Anlayış ve iş birliği içerisinde çalışmak
- 3- Öğrenci merkezli eğitim anlayışı
- 4- Öğrencinin kendini gerçekleştirmesini sağlamak
- 5- Bedensel, zihinsel, duygusal ve ruhsal gelişim düzeylerini geliştirmek
- 6- Öğrenciyi bütüncül olarak tanımak
- 7- Okulun amaçlarına ve ihtiyaç alanlarına yoğunlaşmak
- 8- Gizlilik esasını gözetmek
- 9- Planlı, programlı, örgütlenmiş ve profesyonel düzeyde hizmet sunmak

REHBERLİĞİN İŞLEVİ VE HİZMETLERİ

- Oryantasyon
- Psikolojik danışma hizmetleri
- Bireyi tanıma ve kendine tanıtma
- Bilgi toplama ve yayma
- Eğitsel, mesleki, sosyal yöneltme ve yerleştirme
- Yöneltme ve yerleşmenin gerçekleşme sürecini izleme
- Müşavirlik (Okul personeline yönelik hizmet)
- Araştırma ve değerlendirme (RPD hizmetlerinin geliştirilmesi için)
- Çevre ve velilerle ilişkiler

EĞİTİM KURUMLARINDA PDR MODELLERİ

	<u>Model</u>	<u>Çıkış Zamanı</u>	<u>İçerik</u>
Danışman odaklı	Hizmetler Modeli	1920'ler	<ul style="list-style-type: none"> • Oryantasyon • Bireyi tanıma • Yerleştirme • Psikolojik danışmanlık • Bilgi verme • İzleme
	Süreç Modeli	1920'ler	<i>Klinik ve terapötik hizmetler</i> <ul style="list-style-type: none"> • Koordinasyon • Müşavirlik • Psikolojik danışma
	Görevler Modeli	-	Psikolojik danışmanın görev alanını listeyen modeldir.
	Kapsamlı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları	1960'lar	Gelişimsel ihtiyaçları ön planda tutan modeldir. <ol style="list-style-type: none"> 1. Bireysel planlama 2. Müdahale 3. Sistem desteği 4. Rehberlik müfredatı süreçlerinden oluşur.

➤ OKULLARDA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Okullarda ya da çocukla ilgili olarak yaşanması muhtemel suç teşkil eden ya da travma sebebi olaylarda (cinsel istismar gibi) tüm okul personelinin bildirim yükümlülüğü vardır. Gizlilik ilkesi gözetilerek bildirmek yeterlidir.

Bildirim Yapılabilecek İlgili Yerler

- İl/İlçe Emniyet Müdürlüğü Çocuk Büro Amirliği
- EGM 155 ihbar hattı
- İl/İlçe Sosyal Hizmetler Merkezi Müdürlüğü
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 183 ihbar hattı

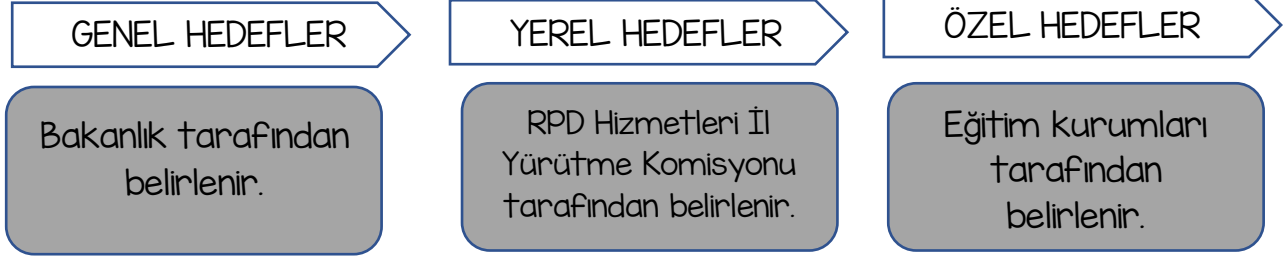
Funda Menekşe

REHBERLİK HİZMETLERİ YÜRÜTME KURUL VE KOMİSYONLARI

BİRİM	ÜYELER	TOPLANMA ZAMANI
Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Müdür/Müdür Yardımcısı 2. Psikolojik danışman 3. Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni 4. Ödül ve disiplin kurulu temsilcisi 5. Okul-Aile birliği başkanı ve öğrenci temsilcisi 6. Okulun rehber öğretmeni ya da danışman yoksa RAM desteği alınır.	Sene başı, ikinci dönem başı, sonu olmak üzere en az üç kez
Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulu	<ul style="list-style-type: none"> • Müdür/Müdür Yardımcısı/ Psikolojik danışman daimi üyeleridir. • Her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni • Okul Öncesindeki farklı yaş gruplarından en az birer temsilci öğretmen • Ortaöğretim kurumlarında disiplin kurulundan ve onur kurulundan birer temsilci • Okul-Aile birliği temsilcisi • İlköğretim kurumlarında öğrenci davranışları değerlendirme kurulundan bir temsilci	Sene başı, ikinci dönem başı, sonu olmak üzere en az üç kez
Okul Psikososyal Destek Ekipleri (Terör olayları, göç, doğal afet, cinsel istismar gibi olağanüstü ya da travmatik olaylar karşısında destek hizmeti yürütür.)	<ol style="list-style-type: none"> 1- Müdür 2- Müdür Yardımcısı 3- Psikolojik danışman veya rehber öğretmen 4- Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu üyesi her sınıf düzeyinden birer sınıf rehber öğretmeni	Sene başı, ikinci dönem başı, sonu olmak üzere en az üç kez

OKUL RPD PROGRAMI

Okullardaki tüm rehberlik hizmetlerini düzenleyen çerçeve programlardır. Üç hedef doğrultusunda hazırlanır.

Programın Örgütsel Yapısı

- Sonuç temellidir.
- Standart temellidir.
- Veri tabanlıdır.
- Gelişimsel ve kapsamlıdır.
- Takım çalışması gerektirir.
- Özel hedefler RİBA (Rehberlik İhtiyaç Belirleme Anketi) sonuçlarına göre belirlenir.
- İl Yürütme Komisyonu eylül ve haziran aylarında toplanır.

Yürütülen Çalışmalar

- ✓ Bireysel ve grupla PDR
- ✓ Psikoeğitim
- ✓ Akran temelli çalışmalar
- ✓ Bireyi tanıma teknikleri
- ✓ Yayın hazırlama
- ✓ Seminer/panel/konferans
- ✓ Kurs, gezi
- ✓ Sınıf rehberliği

Programın Değerlendirme Süreci

- Genel Değerlendirme için sene sonu faaliyet raporu düzenlenir. MEBBİS e-rehberlik modülüne işlenir. İdarenin onayıyla RAM'a gider.
- Sınıf Bazında Değerlendirme, dönem sonları ve yıl sonu olmak üzere üç değerlendirme raporu düzenlenerek faaliyetler değerlendirilir.

Sınıf Rehberlik Planı

- 1- Akademik gelişim alanı amaçları,
- 2- Kariyer gelişim alanı amaçları,
- 3- Sosyal- duygusal gelişim alanı amaçlarını kapsar biçimde hazırlanır.

BİREYİN TANINMASI İÇİN GENEL ÖZELLİKLER

- Sağlık durumu
- İlgiler
- Akademik başarı
- Kişilik
- Benlik tasarımı ve değerler
- Çevre ile ilgili bilgiler
- Yetenekler

Yeteneklerin Sınıflandırılması

sözel	sayısal	mekanik	bedensel	şekil- uzay
-------	---------	---------	----------	-------------

İlgilerin Sınıflandırılması

- Temel bilim (fen)
- Sosyal bilim
- Canlı varlıklar
- Mekanik
- İkna
- Ticaret
- İş ayrıntıları
- Edebiyat
- Müzik
- Sosyal yardım

BİREYİ TANIMA TEKNİKLERİ (Testler ve test dışı teknikler)

İyi bir test geçerlilik, güvenilirlik, ekonomiklik ve kullanılabilirlik özelliklerine sahiptir.

TEST TÜRLERİ

TEST	Örnekler
Yetenek testleri	Zekâ testleri bu testlerin en bilinenidir.
İlgi testleri	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kuder ilgi alanları envanteri 2. Strong ilgi alanları envanteri 3. Kendini değerlendirme envanteri 4. Mesleki yönlendirme envanteri
Tutum ölçekleri	Likert tipi tutum ölçekleri
Kişilik testleri	<ol style="list-style-type: none"> 1- Bier cümle tamamlama 2- CAT- 0-3 yaş çocukları için algı testidir. 3- MMPI- 16 yaş ve üzerine uygulanan Minnesota çok yönlü kişilik envanteri 4- Rotter cümle tamamlama 5- Rorschach Mürekkep lekesi testi 6- Hacettepe kişilik envanteri

Ebeveyn Çeşitleri/Tarzları

- Demokratik
- Otoriter
- İzin vericiler
- İhmalkârlar

Özel Eğitim

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Birey: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından belirgin derecede farklılık gösteren bireylerdir. Organ yapısının bozulması nedeniyle zedelenmeleri ya da zedelenme sebebiyle iş göremezlikleri ve buna bağlı özür/engel durumları olabilir.

Örneğin, trafik kazasında ayaklarını kaybeden bir bireyin bedensel durumu **zedelenme**, yürüyememesi **yetersizlik** ve koşma eylemini gerçekleştirmesini beklemek **engelliliktir**.

ÖZEL EĞİTİM İHTİYACI OLAN GRUPLAR

1- Zihinsel yetersizliği olanlar	Hafif/orta/ağır olarak derecelendirilen, genellikle 22 yaşından önce ortaya çıkan zihinsel işlevlerde sınırlılık hâlidir. Zekâ puanları 70 ve altındadır. Motivasyonları düşük, sosyal ilişkileri zayıftır.
2- Otizm Spektrum Bozukluğu olanlar	Nörogelişimsel bozukluktur. Göz kontağı kurmakta, beden dili kullanmakta zorlanırlar. İlgileri düşüktür. Aynı nesneyle uzun süre ilgilenebilir ve sallanma-el çırpma gibi tekrarlayan motor davranışlar gösterebilirler. Değişimden hoşlanmazlar.
3- Öğrenme güçlüğü olanlar	Normal bir zekâyâ sahip olmakla beraber bilgileri işlemede zorluk yaşarlar. Görsel işitsel algıları zayıftır. Okumada güçlük yaşarken matematikte başarılı olabilirler ya da tam tersi.
4- Dil ve konuşma bozukluğu olanlar	Kekeleme ortaya çıkabilir. Seslerin bazılarını çıkaramayabilirler.
5- İşitme yetersizliği olanlar	İşitme kaybı yedi derecede, desibel üzerinden belirlenir. Normal zeka düzeyine sahip olmakla beraber yetersizlik yüzünden başarı düşüklüğü gözlenebilir.
6- Görme yetersizliği olanlar	Dokunarak ve işiterek öğrenirler. Bilişsel gelişimleri ve akademik başarıları etkilenebilirken dil ve iletişim becerileri yetersizlikten etkilenmez.

RAM'a Yönlendirme Süreçleri

- 1- Öğrencinin sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmen tarafından **ilk belirleme**
- 2- Bilgi toplama, müdahale programı hazırlama, programı uygulama ve sonuçları değerlendirme basamaklarını içeren **gönderme öncesi süreç**
- 3- **Eğitsel değerlendirme, tanılama ve eğitim ortamına yerleştirme süreci**
- 4- BEP düzenlenmesi, **izlenmesi ve değerlendirme süreci**

Öğrencinin Yerleştirme Seçenekleri

En fazla kısıtlayıcı olandan en aza doğru sıralanışıyla;

- Yatılı özel eğitim okul ve kurumları
  - Gündüzlü özel eğitim okul ve kurumları
  - Özel eğitim sınıfı
  - Yarı zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
  - Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme
- } Ayrıştırılmış eğitim ortamlarıdır. }
- Destek eğitim hizmetleri, uzman personel ya da materyalle; aileye, öğrenciye, öğretmene ve okullardaki diğer personellere sağlanan hizmetlerdir.
  - Hizmetlerin tamamı **2017 yılında** çıkarılan Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Genelgesine göre yürütülür.

BEP- Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı

Özel eğitim ihtiyacı tanılanmış her öğrenci için BEP hazırlamak yasal zorunluluktur. Okullarda BEP hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesinden sorumlu birim BEP geliştirme birimidir. Bu birimde öğrencinin kendisi ve velisi de bulunur. Bu birim sadece ilkokullarda, velinin yazılı isteğiyle bir kereye mahsus olmak üzere öğrencinin sınıf tekrarına karar verebilir. BEP yıllık hazırlanır, bireyselleştirilmiştir. Hedeflerin, amaçların, öğretim yöntem ve stratejilerinin belirlendiği kişiye özel bir belgedir. Aile ve öğrencinin kendisiyle paylaşılır. Düzenli olarak gözden geçirilir ve imzalanarak uygulamaya konulur. Değerlendirme yöntem ve ölçütleri önceden belirlenmiştir.

Demografik Özellik Tanımlaması;

- Öğrencinin adı, doğum tarihi, okulu, sınıf düzeyi, yetersizlik türü
- Ebeveyn adı
- Varsa ek yetersizlikleri içerir.

Eğitim Performans Düzeyi Tanımlaması;

Formal ve informal araçlarla, şimdiki performansı gösterir değerlendirme sonucuna göre yapılır. Öğrencinin performansına bağlı uzun ve kısa dönemli, gerçekleştirilebilir ve ulaşılabilir hedefler; ölçülebilir/gözlenebilir ifadelerle belirleni. Öğrencinin yapabildikleri ve yapamadıkları belirlenmelidir.

Örnek Tanılama:

Alper 1-10 arasındaki sayıları bilmekte ama sayılarla nesnelere saymamakta ve karşılığı olan sayıyla eşleştirememektedir.

Kısa ve Uzun Dönemli Hedefleri Belirleme

Hedef öğrenci hakkında toplanılan bilgilerden yola çıkarak öğrencinin gözlenen ya da ölçülen performansına, yönelik olmalıdır.

Uzun Dönemli Hedef Örneği: "Alper akademik yıl sonunda 1-10 arası nesnelere sayar, nesnelere ve nesne sayılarıyla eşleştirmelerini yapar."

Kısa Dönemli Hedef Örneği: "Alper bir aylık süre içinde 1-10 adet arasında verilen nesnelere sayar."

EK HİZMETLERİN SINIFLANDIRMASI

- **Özel eğitim**, öğrencinin eğitsel ihtiyaçlarına yönelik uzman hizmetlerdir.
- **İlgili hizmetler**, fizyoterapi, dil terapisi, psikolojik danışma hizmetleridir.
- **Tamamlayıcı destekler ve hizmetler**, yardımcı teknoloji kullanımı, sınıfın düzenlenmesi gibi katılımı artırmaya yönelik hizmetlerdir.

Öğretimin Bireyselleştirmesi İçin Yapılması Gereken Düzenlemeler

- ♥ **Fiziksel düzenlemeler**, sınıfın genel fiziki yapısı, ısı, ışık, araç gereç, öğrenciye uygun yer ve ekran seçimi, ulaşılabilirlik düzenlemeleridir.
- ♥ **Sürece yönelik düzenlemeler**, sınıftaki sürecin işleyişine yönelik ve sınıfın tüm paydaşlarıyla birlikte yapılan rol, sorumluluk, görev paylaşımı düzenlemeleriyle beraber sınıf kurallarının belirlenmesidir.
- ♥ **Sınıf iklimine yönelik düzenlemeler**, diğer öğrencilerin özel eğitime gereksinimi olan öğrenciye yönelik olumlu tutum geliştirmelerinin sağlanmasıdır.
- ♥ **Öğretimsel düzenlemeler**, öğretim yöntemlerinin uyarlanması ve öğrencilerin bireysel özelliklerine göre büyük grup eğitimi, küçük grup eğitimi, bireysel öğretim seçenekleriyle gruplandırılmalarıyla yapılır.
- ♥ **İşleyişle ilgili düzenlemeler**, okul çapında yapılan yönetici-okul, zaman, ödev, sınav uyarlamalarıyla yapılır.

ÖZEL YETENEK KAVRAMI

- **Özel yetenekli** bireyler zekâ, yaratıcılık, liderlik, yüksek motivasyon veya akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans sergilerler.
- **İki kere özel yetenekli** olarak adlandırılanlar, savantlar (en az bir alanda normal üstü yetenekli kişiler) ve Williams Senromu olanlardır. Bunlar da savantlar gibidir ama daha sosyaldirler.
- **Özel yetenekliler**,
  - Asekronize gelişim,
  - Akranlarına göre ileri düzeyde ya da erken dil gelişimi,
  - Empati ve sorumluluk duygularında, mantık muhakeme becerilerinde erken gelişim,
  - Liderlik eğilimi, yaşından öte mizah yeteneği, geniş hayal gücü ve yaratıcılık gösterme,
  - Erken okuma, kendiliğinden öğrenme,
  - Duygusal hassasiyet eğilimi, geniş ilgi alanları gösterme özelliklerindedirler.

ÖZEL YETENEK KURAMLARI

Kuram	Geliştiren/ler	Özelliği
Üçlü Halka Kuramı	Renzulli (1978)	Birleşenleri: <ul style="list-style-type: none"> • Ortalama üstü yetenek • Yaratıcılık • Motivasyon
Beşgen Kuramı	Sternberg ve Zhang (1995)	Özel Yeteneklilik Kriterleri <ul style="list-style-type: none"> • Mükemmellik • Üretkenlik • Nadirlik • Değerli olma • Kanıt
Bulanık Kuramı	Sak (2021)	Birleşenleri: <ul style="list-style-type: none"> • Yatkınlık • Uyarıcı koşul • Etkileşim Özel yeteneği adeta sınırları olmayan bulutsu bir yapı olarak görür. Özel yeteneğin oluşumunda çevresel değişkenlerle bireysel yetenek etkileşimde olmalıdır. Bellek muhakeme gibi zihinsel yatkınlıklar, ilgi ve benlik gibi zihinsel olmayan yatkınlıklar da gereklidir.
Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı	Gagne (205-2013)	Üstün zekâ içsel ve çevresel katalizörler etkisiyle zaman içinde üstün yeteneğe dönüşür. Bu dönüşümde öğrenme, uygulama ve şans gibi değişkenlerin etkisi vardır.

Özel Yeteneklilerin Tanılanmasındaki Basamaklar

- 1- Aday gösterme
- 2- Tarama aşamasından geçirme
- 3- Detaylı ölçmeye alma
- 4- Bireyle ilgili karar aşaması

Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Çalışmalarda Farklılaştırma

Bu yapılırken sistemli, düzenli ve dönütler değerlendirilerek bir çalışma yürütülür.

- Okulda ya da sonrasında gruplama
- Programda zenginleştirme
- Programda hızlandırma yapılır.

ÖZEL YETENEKLİLERE EĞİTİM VEREN KURUMLAR

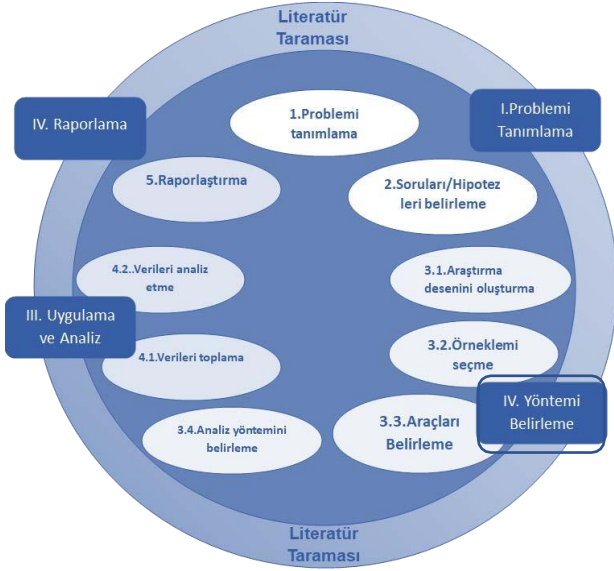
- ♥ Okullar ve okul bünyesinde sınıflar
- ♥ Sınavla öğrenci seçen Fen Liseleri
- ♥ Konservatuvarlar
- ♥ Güzel Sanatlar Liseleri ve Spor Liseleri
- ♥ Okul sonrası programlar (BİLSEM)
- ♥ Üniversite tabanlı programlar (ÜYEP)

Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Öğretmen Yetiştirme

- Özel Eğitim Öğretmenliği lisans programı 2015-2016'dan itibaren ÖSYM kılavuzuna alınmıştır.
- BİLSEM öğretmenleri en az üç yıllık öğretmenler arasından, kriter belirleme ve sözlü mülakatla seçilirler.
- ÜYEP öğretmenleri ise lisansüstü eğitimini bu alanda alanlar ya da bu alan lisansüstü derslerinde yer alanlar arasından seçilir.
- Lisansüstü dersler ve hizmet içi eğitimlerle de yetiştirmeler yapılmaktadır.

Modül 4- EĞİTİMDE ARAŞTIRMA VE AR-GE ÇALIŞMALARI

- **Bilimsel yöntem**, bir problemin veya sorunun belirlenmesi ile başlayan verinin toplanması, analiz edilmesi ve ulaşılan sonuçların yorumlanması ile tamamlanan bir süreçtir.

Literatür Tarama ve Bilimsel Yöntem Aşamaları

- Literatürde sıklıkla rastlanan sınıflandırmada bilimsel yöntemin aşamaları genel olarak şu şekilde açıklanmaktadır (Bailey, 1987; Cohen ve Manion, 1998; Mason ve Bramble, 1978):
  - a) problemin fark edilmesi,
  - b) problemin tanımlanması,
  - c) çözüm önerilerinin tahmini,
  - d) araştırma yönteminin geliştirilmesi,
  - e) verilerin toplanması ve analizi,
  - f) karar verme ve yorumlama.

ARAŞTIRMA BASAMAKLARI

1- Araştırma konusu/fikri/ problemi belirleme

Bilimsel araştırma bir problem ile başlar. Problem, araştırma ile çözüm bulmayı planlandığınız sorundur. Problem akla yatkın, sınanabilir, orijinal, etik, anlaşılır, ne çok geniş ne de dar kapsamlı olmalıdır.

2- Alanyazın taraması yapma

Literatür taraması, birincil ve ikincil kaynakların taraması yapılmalıdır.

3- Araştırma probleminin tanımlanması

- a) Değişkeni tanımlama

DEĞİŞKENİN SINIFLANDIRILMASI

Miktara Göre

Nicel Değişken: Sayılabilir, değer verilebilir değişkenlerdir.

Nitel Değişken: Sayısal olarak değerlendirilemeyen durumlardır.

Neden-Sonuç İlişkisine Göre

Bağımlı Değişken: Bağımsız değişkenlerin etkilerinin üzerinde incelendiği değişkenlerdir.

Bağımsız Değişken: Sayısal olarak değerlendirilemeyen durumlardır.

Aldıkları Değere Göre

Sürekli Değişken: İki ölçüm arasında sonsuz sayıda değer alabilenlerdir. Yaş değişimi gibi.

Süreksiz Değişken: İki ölçüm arasında sınırlı sayıda değer alır. Evli-bekar, uzun-kısa, geçti-kaldı gibi.

b) Araştırmanın amacı/sorusu ve hipotez oluşturma

İki düzeyde tanımlama yapılır. **Genel amaçlar** çalışmanın hedefini genel hatlarıyla ortaya koyan ifadelerdir, **alt amaçlar** ise genel amaca ulaşma basamaklarını ifade eder. **Hipotezler** araştırmalarda test edilmek üzere oluşturulan ifadelerdir.

Araştırma sorularının niteliği:

- **Betimsel** olmalı, "NEDİR?" sorusuyla tanımlama yapılmalıdır.
- **Korelasyonel** olmalı, ilişkileri sorgulamalıdır.
- **Karşılaştırmalı** olmalı, farkları sorgulatmalıdır.

c) Araştırmanın önemi/ sayılıları/ sınırlılıkları ve tanımlar

Sayıtlı: Araştırmaya temel alınan ve doğruluğunun ispatlanmasına gerek duyulmadan kabul edilen önermelerdir.

Sınırlılıklar, araştırmacının kontrol edemediği ancak araştırma sonuçlarını negatif olarak etkileyebileceğini düşündüğü noktalardır.

Tanımlar bölümünde, araştırma kapsamında pek fazla bilinmeyen veya yoruma açık olabilecek kavramlar tanımlanır.

d) Yaratıcı problem bulma, çözme, etkili arama stratejileri

Mevcut bağlamda, **problem bulma**, belirli amaçlara göre yeni bulunan problemleri üretmek ve ifade etmek için mevcut bağlamları ve deneyimleri kullanan bir düşünme etkinliğidir.

- **Getzels (1985)** için bir problem
  - (a) belirli bir durumda istenen bir eylem engellendiğinde ortaya çıkan
  - (b) sorgulama için sorulan bir soru olarak bir problem şeklinde sınıflandırılmaktadır. Problemler iyi tanımlanmış veya iyi tanımlanmamış problemler olarak da sınıflandırılabilir.
- **Getzels** problem bulmayı 10 düzeyde tanımlar. Bunun ilk basamağı çözümü belli bir problem verilip çözümünün istenmesi en üst basamağı ise henüz çözümü belli olmayan bir problem yaratılıp çözümünün beklenmesidir.
- Yaratıcı problem bulma stratejilerini sıralayacak olursak (**Abdulla vd., 2018**);
  - a) Temel ihtiyaçların araştırılması
  - b) Kasıtlı sınırları olan bir problem alanı tanımlamak
  - c) Probleme kasıtlı olarak farklı bakış açıları uygulamak
  - d) Sorgulamayı bir problemin bağlamına ve paydaşlarına doğru genişletmek
- **Tony Buzan (2006)** insan düşüncesinin doğrusal olmadığını dolayısıyla alt alta not tutma stratejisinin düşünmenin akışına ters olduğunu ifade etmektedir ve bu nedenle zihin haritası tekniğini önermektedir. Bir diğer araç ise **Yakınsak Niyet Beyanı'dır**.
- **Abdulla ve Cramond (2018)**, Yaratıcı Problem Bulma Hiyerarşisini şu şekilde sıralamaktadır:
  - a) problemi keşfetme,
  - b) problem formülasyonu,
  - c) problem oluşturma,
  - d) problem betimleme ve
  - e) problemi tanımlamadır
- **Problem Çözmenin kökleri Alex Osborn'un (1953)** çalışmasında bulunur. Osborn-Parnes yaratıcı problem çözme süreci aşağıdaki aşamalara göre sınıflandırılır:
  1. Problemin alanını tanımlama aşaması olan nesnede bulma.
  2. Veri elde etme aşaması olan gerçeği bulma.
  3. Problemi doğru tanımlama aşaması olan problemi bulma.
  4. Problemdeki çözümlerin genelleştirilmesi aşaması olan fikir bulma.
  5. Olası tüm çözümlerin değerlendirilmesi ve aralarından seçim yapılması aşaması olan çözümü bulma.
  6. Seçilen fikirlerin uygulanma aşaması olan kabulü doğru bulma.

- **Sternberg'in (2020) artırılmış başarılı zekâ kuramı**, dört ayrı unsurun her birinin aynı yürütme süreçleri veya üst bileşenler tarafından hizmet edildiğini düşünür. Bu kuramdaki yedi üst bileşen:

- (1) bir problemin varlığının farkına varma,
- (2) problemi tanımlama,
- (3) problemin çözümüne kaynak ayırma,
- (4) problemi zihinsel olarak temsil etme,
- (5) problemi çözmek için bir strateji formüle etme şeklindedir.
- (6) stratejinin kullanılırken başarısının izlenmesi ve
- (7) stratejinin uygulandıktan sonra değerlendirilmesidir.

Beyin fırtınası tekniğini bulan kişi **Osborn'dur.**

Yaratıcı düşünme denildiğinde akla gelecek ilk kişi **Torrance'dir.**

- **Etkili arama stratejileri**; arama motorları, portallar, bilimsel dizinleri kullanmaktır.

ÖRNEKLEME YÖNTEMLERİ

Evren, soruları cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği büyük gruptur. Araştırma sonuçlarının geçerli olacağı evrenin sınırlanmış parçasına ise **evren birimi** denir. Evrenden elde edilen verilerden hesaplanan ve evreni betimlemek için kullanılan değerlere **evrendeğer (parametre)** denir. Evrenin tüm birimlerine ulaşarak bilgilerin toplanmasına ise **sayım** denir.

- ❖ Evren, hedef evren ve ulaşılabilir evren olarak sınıflandırılır.

Örneğin, Funda Menekşe için tüm öğretmenler evren, sosyal medyada onu takip eden öğretmenler evren birimi ve ulaşılabilir evren, takipçi sayısı parametre, onlara yönelttiği bir sorudan elde ettiği cevapları toplaması ise sayımdır. 😊

Örnekleme, özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı bir parçası, **örnekleme** ise evrenin özelliklerini belirlemek, tahmin etmek amacıyla onu temsil edecek uygun örnekleri seçmeye yönelik süreci ve bu süreçte gerçekleştirilen tüm işlemleri tanımlar.

Örneklemlerden elde edilen verilerden hesaplanan ve örnekleme betimlemede kullanılan değerlere **örnekleme değeri** ya da kısaca **istatistik** denir.

Örnekleme Yöntemleri

Seçkisizlik ilkesi evrenden örnekleme için çekilecek birimlerin seçilme olasılıklarının eşit ve bağımsız olması anlamına gelir. Örnekleme yöntemleri bu ilkeye göre ikiye ayrılır:

a) Seçkisiz örnekleme yöntemleri

- ❖ **Basit seçkisiz örnekleme**

Örnekleme birimlerinin, evren listesinden seçkisiz olarak çekilmesidir. İlkokul öğretmenlerinin web 2.0 araçlarını kullanma düzeylerinin araştırıldığı bir çalışmada, kodlanarak oluşturulan okullarından belirlenen sayıda okulun seçkisiz (kura ile) seçilmesi basit seçkisiz örnekleme örneği olarak verilebilir.

- ❖ **Tabakalı örnekleme**

Tabakalı örneklemede amaç, evrendeki alt grupların ağırlıkları oranında örneklemede temsil edilmelerinin sağlanmasıdır. Örneğin öğretmenlerin web 2.0 araçlarını kullanma düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek istediğinizde cinsiyete göre dağılım önemli olacaktır. Bu durumda evreni cinsiyete göre tabakalara ayırdıktan sonra evrendeki ağırlıklarına göre seçim yapılabilir.

b) Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri

❖ Sistematik örnekleme

Sistematik örneklemede, örneklem için birimler **belli bir sistematik izlenerek** seçilir.

❖ Uygun örnekleme

Zaman, para ve iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir. Kendi çalıştığınız okuldaki öğrenciler üzerinde uygulama yapma vb.

❖ Amaçlı örnekleme

Derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Amaçlı örneklemler:

- 1- **Aykırı**, örneklemin, problemle ilgili olarak birbirine aykırı (uç) durumlardan, örneklerden oluşturulmasıdır.
- 2- **Maksimum çeşitlilik**, örneklemin problemle ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumlardan oluşturulmasıdır.
- 3- **Benzeşik**, örneklemin, araştırmanın problemiyle ilgili olarak evrende yer alan benzeşik bir alt gruptan veyadurumdan oluşturulmasıdır.
- 4- **Tipik durum**, örneklemin araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıda durumdan sıra dışı olmayan, tipik olan bir durumun belirlenerek çalışma yürütülür.
- 5- **Tabakalı amaçsal örnekleme**, örneklemin ilgilenilen belli alt grupların özelliklerini göstermek, betimlemek ve bunlar arasında karşılaştırmalar yapabilmek amacıyla tanımlanan alt gruplardan oluşturulmasıdır.
- 6- **Ölçüt örnekleme**, bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulabilir.

NİCEL ARAŞTIRMALAR

Araştırmalar, temel aldıkları felsefeye, bakış açısına göre,

- nicel (quantitative),
- nitel (qualitative)
- karma (mixed) araştırmalar olmak üzere üçe ayrılır.

Nicel araştırmalar nicel (sayılabilen) verilerin toplanmasını ve analizini gerektiren çalışmalardır.

Araştırma deseni, araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır. Olaylara nasıl bakıldığını ortaya koyar.

• Tarama Araştırmaları

- Anlık, zamana bağlı değişim (kesitsel, boylamsal),
  - boylamsal,
  - geçmişe dönük
  - tarama araştırmaları
- olmak üzere dört başlıkta incelenebilir.

Tarama Araştırması Süreçleri

- 1- Evrenin tanımlanması
- 2- Örneklem seçimi
- 3- Verilerin toplanması
- 4- Verilerin analizi
- 5- Evrene genelleme

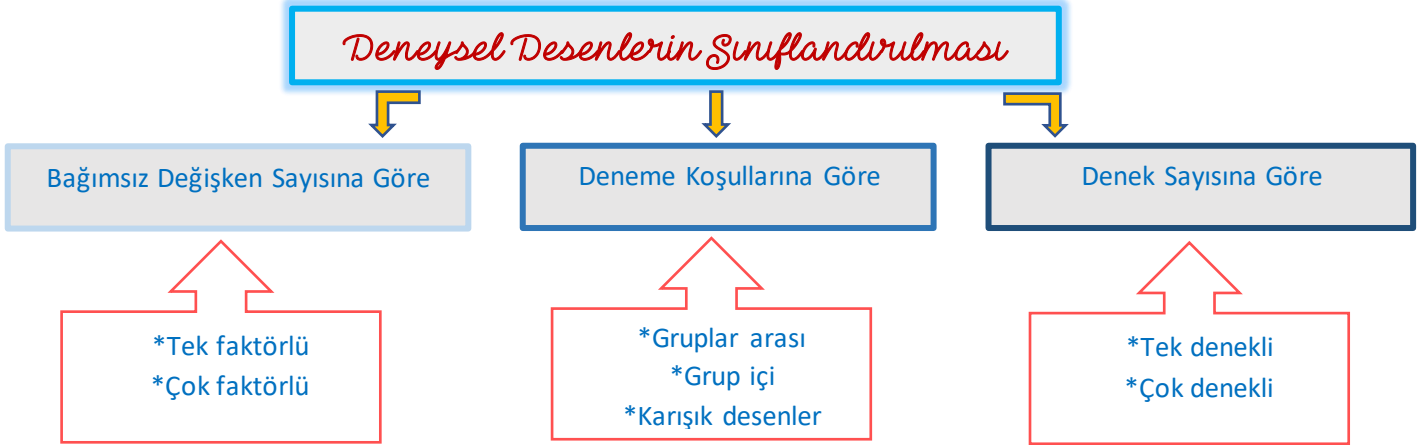
- **Korelasyonel Araştırmalar** iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır. Korelasyonel araştırmalar keşfedici ve yordayıcı korelasyon araştırmalar olmak üzere ikiye ayrılabilir.

- **Nedensel Karşılaştırma Araştırmaları** Hüseyin Öğretmen, üç farklı sınıfın kimya dersine girmektedir. Yaptığı sınav sonunda iki sınıfın hem ödev puanlarının hem de sınav sonuçlarının daha yüksek diğer sınıfın ise daha düşük olduğunu görmüştür. Ortaya çıkan bu durumun nedenlerini araştırmak istemektedir. Bu çalışmada nedensel karşılaştırma araştırmalarına örnektir.

DENEYSEL ARAŞTIRMALAR

Araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalardır. Deneysel desenlerde temel amaç değişkenler arasında oluşturulan neden-sonuç ilişkisini test etmektir.

Zayıf Deneysel Desenler

Zayıf deneysel desenlerin ortak özelliği desende iç geçerliliği tehdit eden faktörlerin kontrol edilmemesi ve seçkisizliğin söz konusu olmamasıdır.

Zayıf deneysel desenler tek grup ön test-son test deseni, statik grup karşılaştırmalı desen ve statik grup ön test-son test deseni olmak üzere üçe ayrılır.

- **Tek grup ön test-son test desende**, deneysel işlem etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla test edilir. Seçkisizlik ve eşleştirme yoktur.
- **Gerçek Deneysel Desenler**: deneklerin bağımsız değişkenin düzeylerine, gruplara seçkisiz olarak yerleştirildiği çalışmaları tanımlar.
- **Ön test-son test kontrol gruplu seçkisiz desen**: İlk olarak daha önce belirlenen denek havuzundan seçkisiz atama ile iki grup oluşturulur. Gruplardan biri deney, diğeri kontrol grubu olarak seçkisiz bir şekilde belirlenir. Daha sonra iki grupta yer alan deneklerin, uygulama öncesinde bağımlı değişkenle ilgili ölçümleri alınır. Uygulama sürecinde ise etkisi test edilen deneysel işlem deney grubuna uygulanırken kontrol grubuna uygulanmaz. Son olarak gruptaki deneklerin bağımlı değişkene ait ölçümleri aynı araç ya da eş formu kullanılarak tekrar elde edilir. Deneysel işlemin etkisini görmek amacıyla deney ve kontrol gruplarının bağımlı değişkene ait ölçme sonuçları uygun teknikler kullanılarak karşılaştırılmalıdır. R deneklerin gruplara seçkisiz atandığını gösterir.
- **Yarı Deneysel Desenler**: Hazır gruplar üzerinde grup eşleştirmenin olduğu ancak seçkisiz atamanın olmadığı desenlerdir. Seçkisiz atamayı içermeyen bu desenlerde sadece iki farklı eşleştirme türü dikkate alınarak gruplar belirlenir. Bunlar eşleştirilmiş ve zaman serisi desenleridir.
- **Eşleştirilmiş desende**, yansız atama kullanılmaz. Desende hazır gruplardan ikisi bellideğişkenler üzerinden eşleştirilmeye çalışılır. Eşleştirilen gruplar işlem gruplarına seçkisiz atanırlar. Ancak, eşleştirme çalışmaya dâhil edilen grupların denk olduğunu garanti etmez. Bu ciddi bir sınırlamadır, ancak seçkisiz atamanın yapılamayacağı durumlarda ciddi bir alternatif desendir. Eşleştirmenin hiçbir zaman seçkisiz atamanın yerini tutmayacağı unutulmamalıdır.
- **Zaman serisi desende**, hem işlem öncesinde hem de işlem sonrasında tekrarlı ölçümler söz konusudur. Tekrarlı ölçümler diye de adlandırılan zamana bağlı değişimleri belirlemeye çalıştığımız araştırmalardır.

Tek Denekli Araştırmalar

- Tek ya da çok az sayıda deneğe ait veriler yorumlanır.
- Değişimlerin grafiklerle izlendiği uzun süreli ve bir zaman serisi araştırmasıdır.
- Tek denekli araştırma birden çok denekle yürütülürse bulgular her bir denek için ayrı ayrı incelenir.
- Araştırma denek üzerinde uygulanan birden çok aşamadan oluşur. Farklı aşamalar olması tekrarlı ölçümlerin yapılmasını gerektirir.

NİTEL ARAŞTIRMALAR

Psikolojik ölçümlerle ve sosyal olaylarla ilgili derinlemesine inceleme yapan araştırmalardır. İfadeler ve veriler sözeldir. Genellenemezler. Tümevarımsaldır.

Nitel Araştırmanın Özellikleri

- doğal ortam,
- temel araç olarak araştırmacı,
- doğrudan veri toplama,
- çoklu yöntemler,
- zengin betimlemeler,
- sürece yönelik,
- tümevarım ve tümdengelim veri analizi,
- araştırma desenlerinde esneklik,
- araştırmacının katılımcı rolü, yansıtıcılık
- bütüncül açıklama

Nitel Araştırma Aşamaları

- 1- Konunun saptanması
- 2- Katılımcıların belirlenmesi
- 3- Hipotezlerin üretilmesi
- 4- Verilerin toplanması
- 5- Verilerin analizi
- 6- Analizin yorumlanması

Nitel Araştırmaların Türleri

- durum çalışması,
- eylem araştırması,
- fenomenoloji çalışmaları,
- etnografi araştırması,
- anlatı araştırması,
- tarama araştırması,
- tarihi araştırma,
- kuram oluşturma

DURUM ÇALIŞMASI (McMillan (2000) ve Yin (2009))

Durum çalışmaları gerçek yaşamın, güncel bağlam veya ortamdaki durumun incelenmesidir. Yaşamın bir kesitiyle ilgili doğrudan ve derinlemesine bilgi akışı sağlar. Karşılaştırma şansı sunar. Güncellemeler açıktır. Sonuçların genellemesi zordur. Örneklemin kimliğini gizlemek gerekir ve bu zordur. Dil becerisi gerektirir.

Durum çalışmalarının türleri; tarihsel örgütlenme, gözlemsel durum çalışması, hayat hikâyesi, durum analizi, çoklu durum ve çoklu alan şeklinde sınıflandırılabilir (Büyüköztürk).

Stake ise durum çalışmalarını şu şekilde ele almaktadır.

- içsel durum çalışması,
- araçsal durum çalışması
- ortak/çoklu durum çalışması

Durum Çalışmalarının Aşamaları

- 1- Çalışmanın uygunluğunu test etmek
- 2- Problemin ifadesi,
- 3- Araştırma alanına girme;
- 4- Katılımcıların seçilmesi (amaçlı örnekleme);
- 5- Verilerin toplanması;
- 6- Verilerin analizi (bütüncül analiz/tek yönlü analiz);
- 7- İçsel durum/araçsal durumun raporlanması

Eylem Araştırması

Eylem araştırması kişilerin kendi mesleki eylemleri hakkında araştırma yapmaları ve değişim için eyleme geçmeleri temelinde gerçekleşen sistematik bir müdahale sürecidir. Eğitimle ilgili eylem araştırması öğretim süreci içerisinde kullanılan bir yöntem olması nedeniyle öğretmenlerin rolünü "araştırmacı öğretmen" olarak değiştirmektedir. Eylem araştırması yapan öğretmenler yalnızca akademisyenlerin ürettikleri bilgiyi kullanan bireyler değil, bunun ötesinde bu bilgilerden de yararlanarak kendi karşılaştıkları problemlerle ilgili çözümleri kendileri geliştirerek yeni bilgi üreten ve bu sayede uzmanlıklarını ve mesleklerini geliştiren kişilerdir.

Esnek olarak planlanır. Az genellenebilir. Örneklem kasıtlıdır.

Fenomenolojik Araştırmalar

Öncüleri: Husserl, Heidegger, Sartre ve Merleu-Pont

Görüngü, duyularla algılanabilen her şey, Fenomendir; bireyin başına gelen olay, yaşantıdır ve tanımlanabilir ve sonludur. Fenomen, olgu-olay anlamındadır. Araştırmacı katılımcıların neyi deneyimlediğini "dokusal", koşullu, durum ve içerik açısından nasıl deneyimlediklerini ise "yapısal" olarak betimler.

Özellik	Açıklaması
Fenomen	Tek bir kavram veya düşünceyi işaret eder. Örneğin eğitimde "çalışma alışkanlıkları".
Örneklem	Fenomeni deneyimleyen bir grup (büyüklüğü 3-4 kişi ile 10-25 kişi -mümkünse <10 kişi) insan
Felsefi tartışmalar	Yaşanılan deneyimler Fenomenle ilgili öznel diğer insanlarla ortak olan nesnel deneyimler söz konusudur.
Araştırmacının rolü	Kendisini araç içerisinde alır. Başka bir ifade ile kişisel deneyimlerini ele alarak okuyucunun kişisel deneyimleri ile araştırmayı yönlendirip yönlendirmediği hakkında fikir sahibi olması sağlanır. Her şeyle ilk kez karşılaşıyor muş bakış açısı "aşkın" olarak ifade edilir.
Veri toplama süreci	Genellikle mülakatlar yoluyla olur. Ancak gözlem, günlük, dokümanlar, yazıya aktarılmış konuşmalar, resmi yazılar, drama, film, şiir, müzik veya diğer sanat formlarından da yararlanılabilir.
Veri analizi	Dar kapsamdan (anahtar ifadelerin listelenmesi) geniş kapsama (anlam kümeleri/grupları oluşturma) doğru ilerleyen sistematik bir süreçtir.
Gözlem süresi	Uzun soluklu olmalıdır.
Sonuç	"Neyin" "nasıl" deneyimlendiğini bütünleştiren "öz" betimlenir. Öze ulaşmak için dokusal ve yapısal betimlemeler harmanlanır.

Fenomenolojik araştırmanın aşamaları

- görüngünün sezilmesi ve algılanması,
- görüngüye odaklanması
- görüngünün betimlenmesi

ETNOGRAFİ ARAŞTIRMALARI

- Antropologlar tarafından geliştirilmiştir.
- Bir grubun davranışlarını doğrudan gözleme yoluyla bu gruba ilişkin sosyal ve bilimsel betimleme yapmaktır.
- Etnografi insanların dünyasını ve kökenini belgelendirmektir. Etnografi araştırmaları aynı kültürü paylaşan grubun kültürüne ilişkin betimlemeler yapar. Yapılandırılmış görüşmelerdir.
- Araştırma sonucu genellemeye varmalıdır.

TÜRLERİ:

- Dini etnografi,
- yaşam öyküsü,
- otoetnografi,
- feminist etnografi,
- etnografik romanlar ile fotoğraf,
- video elektronik ortamda bulunan görsel etnografi türleri
- gerçekçi etnografi
- eleştirel etnografi

Creswell, etnografi araştırmalarını gerçekçi ve eleştirel olarak da ikiye ayırmaktadır. Gerçekçi etnografide, objektiflik söz konusudur, üçüncü kişinin bakış açısıyla yaklaşılır, kişisel ön yargı, siyasi hedef ve yarıdan uzak durulur. Eleştirel etnografide ise herhangi bir nedenle (güç, sınıf farkı, ırk, cinsiyet, vb.) kişilerin ötekileştirilmesine karşı çıkar, dışlanan grupların özgürleştirilmesini savunur.

ANLATI ARAŞTIRMALARI

- ❖ Anlatı araştırmaları, insanların bir konuya veya duruma ilişkin deneyimlerini yaşamış oldukları hikâyeler ile inceler.
- ❖ İnsanların yaşadıkları olayların ardışık olarak düzenlenmesi, bu olaylar arası ilişkilerin kurulması ve böylece bu olayların belirli hedef kitle için anlamlandırılması sağlanır.
- ❖ Hikâyeyi anlatanlar ile araştırmacı arasında bir iş birliği ortaya çıkar.
- ❖ Bireylerin kimlikleri ve kendilerini nasıl gördüklerini ortaya çıkaran deneyimler ele alınır.
- ❖ Farklı veri toplama teknikleri bir arada kullanılabilir.
- ❖ Araştırmacının hikâyeyi kronolojik sıraya koyması önemlidir.
- ❖ **Türleri:** otobiyografi, biyografi, hayat hikâyesi, kişisel hikâyeler ve sözlü tarihtir.

Odak ve Analiz Açısından Nitel Araştırmalar

Ozellik/	Durum	Eylem	Fenomenoloji	Etnografi	Anlatı
Odak	Durum veya çoklu durumlar derinlemesine betimleme	Öğretmenin mesleki gelişimine, öğrencinin öğrenmesine ve eğitimin sosyal meselelerine katkı sağlayacak sosyal bağlamı inceleme	Deneyimin özünü kavrama	Aynı kültürü paylaşan bir grubu betimleme	Bireyin hayatını araştırma
Analiz birimi	Bir olayı, programı, faaliyeti veya birden fazla bireyi araştırma	Araştırmacı bağlamın içinden olmak* koşulu ile eğitimle ilgili olanlarda öğretmen, öğrenci, yönetici, sosyal çevreyi araştırma	Ortak deneyime sahip birkaç bireyi araştırma	Aynı kültürü paylaşan bir grubu araştırma	Bir veya birden çok bireyin hayatını araştırma

KARMA ALIŖTIRMALAR

(Johnson ve Onwuegbuzie)

Araştırmacıların, nicel ve nitel yöntemlerin, yaklaşımların veya kavramların karışımlarını veya kombinasyonlarını tek bir araştırmada veya bir dizi araştırmada kullanması karma araştırmayı işaret eder.

Karma yöntem araştırmalarının iki temel amacı:

(1) Çeşitlenme ve tamamlayıcılık: Nicel ve nitel yöntemler uygulayarak elde edilen sonuçları doğrulanmak veya geliştirmektir.

(2) Başlatma, geliştirme ve genişletme: Nicel ve nitel yöntemler uygulanarak elde edilen sonuçlardan yararlanarak yeni araştırma soruları türetmektir.

Karma araştırmaların zaman içerisindeki yolculuğu:

- ✓ Birden fazla nicel yöntemin birlikte kullanılması
- ✓ Birleştirilmiş anket ve gürüşmelere yer verilmesi
- ✓ Nitel ve nicel verilerin çeşitlendirilmesi
- ✓ Sadece tek araştırma, duruma göre araştırma ve yararlı araştırma paradigmasını benimseyen araştırmacıların gürüşlerinin birleştirilmesi
- ✓ İki geleneksel paradigmanın (nitel ve nicel) varsayımlarının tartışılması ve uzlaştırılması
- ✓ Karma yöntem araştırmalarının çeşitlerine ilişkin bir sınıflandırma sisteminin belirlenmesi Çoklu yöntemlerin bir araştırma sürecinde kullanılması
- ✓ Pek çok açıdan karma yöntem araştırmalarının sağladığı olanakların belirlenmesi
- ✓ Araştırma sürecinde karma, nitel ve nicel yöntemlerin karılaştırılması Karma yöntemin nitel ve nicel yöntemlerin doğal tamamlayıcısı olarak konumlandırılması

Karma Araştırmalar Çeşitlenme Türleri

PLAN

Problemin belirlenmesi, uygunluk, yöntem ve model seçimi aşaması

Karma Araştırmanın Aşamaları

UYGULAMA

Verilerin toplanması, uygulanması, analizi aşaması

DEĞERLENDİRME

Sonuçların raporlaştırılması aşaması

Karma Desen Türleri

- Zenginleştirilmiş desen,
- Açıklayıcı desenler
- Keşfe yönelik/keşfedici desen
- Gömülü desen
- Veri, araştırmacı, kuram ve yöntem ile çeşitlenme yapılabilir (Denzin, 1978). Hanson, Creswell, Clark, Creswell (2005) ise ardışık açıklayıcı, ardışık keşfedici ve ardışık dönüşümsel olarak sıralamaktadır. Ardışık açıklayıcı yaklaşımda öncelikle nicel veri toplanır ve analiz edilir.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİĞİ

Etik ifadesi 1830'lu yıllarda Charles Babbage tarafından yayınlanan "Bilimsel Araştırmalarda Sahtekârlık" isimli çalışmasında ele alınmıştır. Charles Babbage bilgisayarın çalışma mantığını ortaya koyan bir bilim insanıdır. "Fark Motoru" isimli hesap makinesi bilgisayarın atası kabul edilebilir.

Etik, iyi davranış sergileme, toplumsal olarak iyi ve kötünün ayrımını yapma, mesleki olarak benzer iyi davranışı benimseme ve kötü davranıştan sakınma olarak açıklanabilir.

Bilimsel araştırma etiği

- genel bilimsel araştırma etiği,
- araştırmacı-katılımcı etiği
- yayın etiği olarak sınıflandırılabilir.

1- **Genel bilimsel araştırma etiği:** Temel etik ilkeleri Ersoy tarafından şu şekilde belirtilmiştir.

- Kişiyi saygı
- Bütünlük ve dürüstlük
- Adalet
- Zarar vermeme
- Yararlılık

2- **Araştırmacı-katılımcı etiği:** Bireye saygı ön planda tutulup katılımcının araştırmaya katılımının seçim hakkının kendisinde olduğunu bilmesi sağlanmalıdır. İçerisinde araştırmacının amacı, yapısı ve süresi açıklanmalı; süreç doğru bir şekilde tanımlanmalı; faydaları, riskleri, süreçte ve sonrasında bireye olan etkisi, sürecin herhangi bir anında çekilebileceği gibi bilgileri içeren aydınlatılmış onam formuna sözel veya yazılı onay alınmalıdır.

3- **Yayın etiği:** Üniversitelerarası Kurulun (ÜAK, 2022) ve ayrıca Hamutoğlu, Yıldız ve Akgün'ün (2015) belirttiği gibi TÜBİTAK'ın (2006) etik ihlallerine ilişkin listeleri vardır. Bir araştırmacının olmayan verileri üretmek (uydurma); sonuçları, materyalleri değiştirmek (çarpıtma); başkasının ürünlerini atıf yapmadan kullanmak (aşırma); aynı çalışmaya başka başka yerlerde yayımlamak (dublasyon); bütünü parça parça yayın hâline getirmek (dilimleme); araştırma desteğini belirtmemek; yazarlarının isim sırasını değiştirmek, yazar olmayan birini göstermek; yayınlanmamış başka birine ait çalışmayı kendine mal etmek.

ARAŞTIRMA SÜRECİNDE VERİLERİN TOPLANMASI Araştırma kapsamında deneklerden elde edilen her tür bilgi veri olarak tanımlanmaktadır. Veriler toplanırken belli ilkeler gözetilir. Bunlardan **GEÇERLİK** tablodadır.

	Geçerlik Türleri
Kapsam Geçerliği	İçeriğin uzman görüşüne dayalı değerlendirilmesi
Ölçüt Geçerliği	Test puanlarının, ölçüt puanları ile ilişkili olması, Eş zaman/hâlihazır/uygunluk geçerliği (ölçüt aynı veya yakın bir zamanda ölçülmüşse) Yordama geçerliği (ölçüt daha sonra ölçülmüşse)
Yapı Geçerliği	Testten elde edilen puanlar, testin ölçtüğünü varsaydığı kavramı/yapıyı ölçüyor mu? Test ölçtüğü özelliği nasıl bir yapısal model içinde ölçüyor?
Görünüş Geçerliği	Teste ilişkin teknik olmayan bir özelliktir. Bir ölçme aracının ismi, açıklamaları ve sorularıyla ölçmeyi amaçladığı özelliği ölçüyor görünmesi durumudur.

Geçerliği Etkileyen Faktörler Ölçme sonuçlarının güvenilirliği, ölçme yöntemi ve madde sayısı, puanlayıcı yanlılığı ve uygulama koşulları geçerliği etkileyen faktörlerdir.

Güvenirlik

Aynı ölçme aracının bağımsız ölçümleri arasındaki tutarlılığı ifade eder. Güvenirlik katsayısının hesaplanmasında pek çok yöntem kullanılmaktadır.

- **Kuder Richardson (KR-20)**, bir test maddesine verilen cevaplar 1 (doğru) ve 0 (yanlış) ile puanlandığında veya evet/hayır gibi iki seçeneğe sahip olması durumunda kullanılır.
- **Cronbach Alpha (α)**, test puanlarının güvenirliliğinin bir alt kestiricisi olarak kullanılır. Özellikle cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda sıklıkla kullanılır.
- **Testi yanılama** (eş değer yanılar) yöntemi, testin iki eş (paralel) formundan elde edilen puanlar arasındaki korelasyona dayalı olarak testin tümü için güvenirlilik tahmini yapılmasını tanımlar.
- **Eş Formlar yönteminde**, bir aracın iki farklı eş formu aynı gruba aynı zaman diliminde veya kısa aralıklarla uygulanır. İki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki hesaplanacak ilişki katsayısı yüksekse güvenirlilik de yüksektir.
- **Test tekrar test yöntemi**, aynı aracın aynı gruba belli aralıklarla uygulanmasıdır. Uygulama sonunda iki ölçümden elde edilen puanlar arasındaki korelasyon hesaplanır. Bu işlemin amacı zamana bağlı değişmezliği göstermektir.
- **Değerlendirmeler arası tutarlılık**, çok sayıda objenin belli bir özelliğe ne derece sahip olduğuna ilişkin iki veya daha fazla bağımsız gözlemcinin verdiği puanların güvenirliliğini incelemeye kullanılır.
- **Ölçmenin standart hatası**, belli güven düzeyleri için testten alınan puanların gerçek puandan olan sapma miktarını hesaplamada kullanılır.

Gözlem ve Görüşme

Gözlem, araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin, belli hedeflere odaklanılarak çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması sürecidir. Yapılandırılmamış gözlem, gözlem öncesi yapılandırılmamış ve gözlemciye bilgi toplamada ve kaydetmede özgürlük sağlayan bir tür gözlem yöntemidir. Yapılandırılmış gözlemde ise gözlenecek şeyle ilgili daha iyi bir yapılanma, yönelim ve sistematik bir yaklaşım kullanılmaktadır.

Görüşme ise en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Yapılandırılmış görüşmede, araştırmacının belirli bir sırayla önceden hazırlanmış olduğu sorular vardır.

BİLİMSEL RAPORUN BÖLÜMLERİ

- **Başlık** kullanmanın temel amacı, çalışma hakkında okuyucuya bilgi vermektir. Başlık aynı zamanda çalışmanın genel yapısını yansıtmaya açıktır da önemlidir. Bu nedenle başlıklarda kısaltma kullanılmamalıdır.
- Her çalışmada **yazar/yazarların adı** ve yazarlara ilişkin kurum bilgisi yer alır. Yazar adı verilirken önce ilk adı, varsa ikinci adı ve soyadı yazılmalıdır.
- **Özet bölümü** kısa, ayrıntılı ve çok yönlü olmalıdır. Okuyucuların ilk incelediği bölümdür ve çalışma hakkında fikir vermelidir. Özet 120 kelimeyi geçmemeli ve özete en önemli olan bilgiyle başlanmalıdır.
- **Giriş bölümünde** çalışmanın problemi sunulur, tanımlar. Yeni bir sayfadan başlatılmalıdır. Giriş kısmında araştırmaya ilişkin alt yapı oluşturulur.
- **Yöntem bölümünde** araştırmanın nasıl yürütüldüğüne ilişkin detaylar yer alır. Yöntem bölümünde araştırmanın desenini, çalışm grubu/örneklemi, veri toplama araçları ve süreci, veri analizi ve uygulama süreci detaylı olarak açıklanır.
- **Bulgular bölümünde**, toplanan verilerin analizine ilişkin istatistiksel sonuçlar özetlenir.
- **Tartışma bölümünde**, özellikle çalışmanın soruları/hipotezleri ile ilgili değerlendirme ve yorumlar yapılır.
- **Kaynaklar listesinde**, çalışmada kullanılan kaynakların tamamı yer almalı ve kaynaklar listesindeki kaynaklara da metin içinde atıf yapılmalıdır.
- **Ekler**. Bu bölüm, okuyucuların çalışmayı anlamasında ve değerlendirmesinde gerçekten faydalı olacaksa eklenmelidir.
- **Yazar notu**, her bir yazara ilişkin kuramsal bilginin, finansal desteğin kaynağının belirtildiği, çalışmaya destek veren meslektaşların belirtildiği bölümdür.

GİRİŞİMCİLİK VE YENİLİKÇİLİK

Girişimcilik ifadesine tarihte ilk kez ekonomist olan Richard Cantillon (1755) ile rastlıyoruz.

Girişimci, toplumun istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakları bir araya getiren, bu ihtiyaçları yerine getirirken risk alan, yeni bir ürün veya hizmet üreten kişidir.

Türk Dil Kurumuna (TDK) (2022) göre **girişim**, bir işi yapmak için harekete geçme; **girişimci**, ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimseyi; **girişimcilik** ise girişimci olma durumunu ifade eder.

Öğretmen Girişimciliğini üç başlıkta ele alabiliriz:

- Girişimcilik Eğitimi ve Pedagojisi;
- Girişimde Bulunma,
- İş Geliştirme ve Kurma, Girişimci Yetkinlik ve Davranışlar.

Girişimcilik eğitimi, girişimcilğe ait beceri ve zihniyeti kazanıp eyleme dönüştürme için yaratıcı fikirlerin işe koşulmasını sağlayacak bir eğitimidir. Öğrencilerini girişimci olarak yetiştirmek isteyen bir öğretmenin kendisinin de öğrencilerine rol model olması gerekir.

Öğretmenlerin girişimci davranışları:

- ✓ Fırsatları tanıma (risk alma),
- ✓ inisiyatif alma ve risk yönetimi,
- ✓ inovasyon,
- ✓ bir projeyi planlama ve yönetme yeteneği
- ✓ dış kaynak arayışı olarak sıralanabilir.

Yenilikçilik (İnovasyon)

İnovasyon toplumsal, kültürel ve idari ortamda yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanmasıdır. **Yenilik**, bir birey, grup ya da toplum tarafından yeni olarak algılanan bir fikir, uygulama ya da nesnedir.

Yenilik ile ilgili önemli diğer bakış açıları şunlardır:

- ✓ bir süreç olabilir;
- ✓ kısa süre içinde algılanır;
- ✓ tek başına buluş veya Ar-Ge değildir;
- ✓ farklı ve orijinaldir;
- ✓ yaşam kalitesini ve refah düzeyini artıran bir araçtır;
- ✓ kullanıldıkça yaşamda değişiklik yaratır;
- ✓ çevreye uyum sağlamadır;
- ✓ süreklidir;
- ✓ rekabet aracıdır;
- ✓ kültürle doğrudan ilintilidir;
- ✓ problem çözme sürecidir;
- ✓ çevreyle bütünleşmenin bir yoludur;
- ✓ yayılmalıdır

Walters'a göre bir okulun yenilikçi olabilmesi için,

- 1- Okul müdürünün desteği,
- 2- Yenilikçiliğin ödüllendirilmesi,
- 3- Gerekli yatırımların yapılması,
- 4- Sinerji,
- 5- Örgütsel merak,
- 6- Daha yakın ve iş birliğine açık bir yapı,
- 7- Özel sektör ve Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile iş birliği,
- 8- Veli desteği olmalıdır.

Damanpour (1991), bir okulun inovasyon göstergeleri için üç unsura işaret etmektedir: yönetim desteği, yenilikçi atmosfer ve inovasyon engelleri.

Temel inovasyon göstergeleri ise: anketlerle belirlenen belirli dönemlerde yapılan yenilik sayımları; patentler, patent başvuruları ve patent kullanım hakları satışı; bilimsel yayınlar; Ar-Ge harcamaları ve çalışmaları; Araştırmacı sayılarıdır.

PROJE YÖNETİMİ

Proje, özgün bir ürün, hizmet veya sonucu yaratmak için yürütülen geçici bir girişimdir

Neden projeye ihtiyaç duyulur?

- Birden çok işletmenin ve çok kişinin iş birliği yapması gereken durumlarda,
- Birbirinden farklı fakat birbiriyle ilişkili olan kişilerin görevlere ayrılmasında
- İlk kez yapılacak olan işlerin planlama ve uygulamasında,
- Belirli bir sürede bitirilmesi zorunlu işlerde projeye duyulan ihtiyaç artar ve önem kazanır.

Projenin Özellikleri

1. **Geçici** - Tanımlanmış bir başlangıç ve bitişi vardır. Projenin süresi yalnızca bir hafta olabilir ya da yıllarca sürebilir ancak her projenin bir bitiş günü vardır.
2. **Girişim (Çaba)** - Faaliyetlerin yürütülmesi için insan gücüne, kaynağa ve ekipmana ihtiyaç vardır. Girişim bir takım ya da kuruluş tarafından yürütüldüğü için projeler amaçlı ve planlı olaylardır.
3. **Özgün ürün, hizmet** - Projenin sonucu olarak elde edilen değer sadece bir kere yaratılır.
4. Projeler, faydalı mal ya da hizmet üretiminde kullanılmak amacıyla yeni ya da **ek üretim kapasiteleri** yaratır.
5. **Rutin yapılan işlerden farklı** olması gerekir.

Başarılı bir proje için, paydaşları iyi belirlemek, ihtiyaçlarını tanımlamak, bu ihtiyaçları etkili bir şekilde yönetmeye çalışmak gerekir. Proje Yönetimi Sürecindeki Bilgi Sahaları

Temel Bilgi Sahaları

- Kapsam Yönetimi
- Zaman Yönetimi
- Maliyet Yönetimi
- Risk Yönetimi
- Entegrasyon Yönetimi
- İletişim Yönetimi

Destekleyici Bilgi Sahaları

- İnsan Kaynakları Yönetimi
- Kalite Yönetimi
- Tedarik Yönetimi

Proje Yaşam Döngüsü

Projenin fikir olarak doğmasından uygulamanın değerlendirilmesine ve kapanışına kadar geçen süre "proje planlama süreci" olarak adlandırılır. Projenin fikir olarak doğuşundan planlanmasına, uygulanmasına, kontrolüne ve kapanışına kadar geçen aşamaların bütününe "proje yaşam döngüsü" denmektedir.

Proje yaşam döngüsü (Proje yönetimi süreci) beş aşamadan oluşur.

- ♥ başlangıç,
- ♥ planlama,
- ♥ uygulama,
- ♥ kontrol
- ♥ kapanış

Çevrim İçi Proje Yönetim Araçları

Birçok çevrim içi proje yönetim aracı bulunmaktadır:

- ClickUp,
- Wrike,
- monday.com,
- Kissflow Project,
- nTask Manager,
- Zoho Projects,
- MeisterTask,
- Freedcamp ve
- ActiveCollab
- MsProject

PROJE DESTEKLERİ

1- TÜBİTAK Destekleri

TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) Projelerine başvurmadan önce proje yürütücüsü, araştırmacı ve danışmanların öz geçmişleri, ARBİS (Araştırmacı Bilgi Sistemi) bilgileri doğrultusunda sistem tarafından otomatik olarak oluşturulması beklenmektedir. ARBİS, Türkiye'nin güncel araştırmacı veri tabanını oluşturmak amacıyla TÜBİTAK tarafından tasarlanan ve geliştirilen web tabanlı bir uygulamadır.

TÜBİTAK'ın Öğretmenler için desteklerine erişmek için <https://www.tubitak.gov.tr/tr/> adresinden Destekler sekmesi ve Sonrasında Bilim ve Toplum Başlığı seçilmelidir.

- 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları;
- 4006 TÜBİTAK Bilim Fuarları Destekleme Programı
- 4008 Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Kapsayıcı Toplum Uygulamaları öğretmenlerimizin başvurabileceği programlardır.

TÜBİTAK, alanında uzman bilim insanlarını özellikle dezavantajlı bölgelerdeki öğrencilerle buluşturma ve öğrencilerin bilime ilgisini pekiştirme amacı ile "Bilim Söyleşileri" adı altında etkinlikler dizisi başlatılmıştır.

TÜBİTAK destekleri dışında KOSGEB'in (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) Girişimcilik Eğitimlerinden ve AR-GE, Teknolojik Üretim ve Yerleştirme Destekleri'nden yararlanılabilir. Ayrıca özellikle meslek liseleri için alt yapı projeleri ile 26 farklı Kalkınma Ajanslarından destek bulunabilir.

2- AVRUPA BİRLİĞİ Destekleri

- Türkiye, Avrupa Birliği (AB) topluluk programlarından 1999 yılından beri yararlanmaktadır.
- Türkiye Ulusal Ajansı (UA) 2002'den beri Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi altında bu görevi üstlenmiş 2003'te ise tüzel kişiliğe haiz Avrupa Birliği Bakanlığının ilgili kuruluşu hâline dönüşmüştür.
- 2018'de Dışişleri Bakanlığının bağlı kuruluşu olan Avrupa Birliği Başkanlığının ilgili kuruluşu olmuştur.
- Türkiye Ulusal Ajansı, Eğitim, gençlik ve spor alanlarındaki AB programlarını yürüterek kurum ve kuruluşlar ile vatandaşlarımızın bu programlardan yararlanmasını sağlamayı amaçlar
- Ulusal Ajansın hâlihazırda 4 başlık altında sunduğu fırsatlar vardır. Bunlar:
  - 1- **Gençler ve gençlik çalışanları** (18-30 yaş aralığı gençlere kendi ülkelerindeki faaliyetler için sunulan hibe programlarıdır.)
  - 2- **Eğitim alanlar** (Öğrenci, eğitimci ve gençlik çalışanlarına başka ülkede eğitim görme fırsatı)
  - 3- **Eğitim verenler** (Okul eğitimi, meslek ve yetişkin eğitimleri, yükseköğretim alanında çalışan personelin yurt dışında çalışarak eğitim almasına imkan sunan)
  - 4- **Kurum/Kuruluşlar**

Akreditasyon

AB Projeleri için akreditasyon, daha sonra yapılacak olan projeler için kurumunuzun tanınırlığını sağlamak üzere belgelendirilmesidir. Bu belgelendirme, özellikle mesleki ve teknik orta öğretim kurumları için proje kabul edilebilirliği için artı değer olacaktır.

FİKRİ VE SINAİ HAKLAR

- **Telif hakları veya fikri haklar olarak da bilinen fikri mülkiyet**; edebiyat, sanat, müzik, mimari vb. gibi eserler üzerinden sahip olunabilecek haklardır.
- **Sinai Mülkiyet**; sanayide ve tarımdaki buluşların, yeniliklerin, yeni tasarımların ve özgün çalışmaların ilk uygulayıcıları adına; ticaret alanında üretilen ve satılan malların üzerlerindeki üretici veya satıcısının ayırt edilmesini sağlayacak işaretlerin sahipleri adına tescil edilmesini ve böylece ilk uygulayıcıların ürünü üretme ve satma hakkına belirli bir süre sahip olmalarını sağlayan gayri maddi bir haktır.

Fikri ve sinai mülkiyet haklarını, "bir işletmenin ürünleri, yöntemleri (usulleri), dokümanları, görselleri, kimlik unsurları, sanat eserleri, vb.'ne ilişkin tüm özgün tasarımları ve gizli ya da açık bilgileri (gayri maddi varlıkları) ile ilgili sahip olduğu, kullanma, ürüne dönüştürme, dağıtma, yayma, satma gibi çeşitli mahiyetteki hakları olarak" da tanımlamak mümkündür.

- Ülkemiz için alınan patent ülkemizde geçerlidir. Sinai haklar içerisinde yer alan **patent**, bir problemin teknik çözümü anlamına gelen buluş için istemler bazında gösteren teknik bir belgedir
- Bir okul için patent başvurusunda bulunuluyorsa okul yöneticisinin başvuru yapmak isteyen okul çalışanına yetki devri belgesini onaylayarak yüklemesi gerekir. Sisteme yüklenecek diğer belgeler, tarifname istem ve özettir
- **Rüçhan hakkı**, başka bir ülkeden edinilen patente sahip olmanın belgesidir. Bu belgeye sahip olmak, ülkemizden patent almayı kolaylaştırır. Patent için belli bir ücret ödenecektir. Bu ücretin miktarı, patentin içeriğine bağlıdır. Meblağ yüksekse TÜBİTAK desteklerinden yararlanılabilir.
- Telif hakları, fikir emeği üzerindeki hukuki haklardır ve tescile gerek yoktur, eser üretilince kendiliğinden doğar. Soyuttur. Maddi olmayan malları ifade eder. Ülkesellik ilkesi geçerlidir. Kişinin yaşamı +70 yılı kapsar.
- **Faydalı model** 10 yıl koruma hakkı sağlarken incelemeli patent 20 yıl, incelemesiz patent ise 7 yıl koruma sağlar.

Yaratıcı Ortaklık (Creative Commons)

Creative Commons veya yaratıcı ortaklık, Amerika Birleşik Devletleri'nde dijital eserlere ilişkin telif hakkı yasasının çok uzun soluklu olmasına karşın açılan davanın kaybedilmesi sonucunda bu uzun sürelere tepki olarak kurulan kâr amacı gütmeyen örgütün kurulmasıyla lisanslamada kendine yer edinmiştir. Creative Commons (CC) lisansları; "Tüm hakları saklıdır." anlayışından, "Bazı hakları saklıdır." anlayışına bir kayıştır. Telif hakkı eserin doğması ile beraber ortaya çıkan bir haktır, Creative Commons bu hakka itiraz etmez ancak kullanılması, değiştirilmesi, karıştırılması veya ticari olarak kullanılmasının hakkındaki kararı, eserin yaratıcısına bırakır.

Modül 5- EĞİTİMDE KAPSAYICILIK

Kapsayıcı eğitim, her bir öğrencinin kendi öğrenme ve gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda eğitime erişimini, eğitim ortamlarına katılımını ve bu doğrultuda onlarla ilgili profesyonellerin desteklenmesine yönelik süreçleri gerektiren bir "anlayış"tır.

Kapsayıcı eğitimin farklı zamanlarda, farklı araştırmacılar tarafından çeşitli özellikler vurgulanarak yapılmış tanımları bulunmaktadır.

Ballard, 1995	Kapsayıcı eğitim, genel eğitim okullarındaki "özel gereksinimli çocukların" ihtiyaçlarını karşılayan "özel" öğretmenlerle ilgili değildir.
Kurth & Gross, 2014	Bir öğrencinin genel eğitim faaliyetlerine ve müfredatına tam olarak katılması için ihtiyaç duyacağı tüm destek ve hizmetlere erişmesinin bir gereklilik olduğu sistemdir.
Hodkinson, 2020	Kapsayıcı eğitim, tüm çocukların "eğer"siz ve "ama"sız genel eğitim sınıflarında bir arada bulunması üzerine inşa edilen bir yapıdır.
Graham, 2020	Engelleri ortadan kaldırmayı, tüm öğrencilerin aynı yaşta ki akranları ile öğrenme deneyimlerine ve öğrenme ortamlarına katılmalarını sağlayan temel bir insan hakkı ve eğitimde sistemli bir reform sürecidir.

Kapsayıcı Eğitimin Yararları

- Aynı ortamda eğitimine devam eden hem gelişimsel yetersizliği olan çocuklar hem de tipik gelişim gösteren akranlarının gelişimlerini desteklemekte, akran etkileşim ortamına katkı sağlayarak çocukların öğrenme süreçlerini yönlendirmeye yardımcı olmaktadır.
- Tüm çocukların aileleri kapsayıcı eğitim ortamlarında eğitim alan çocukları vesilesi ile kapsayıcı eğitime yönelik olumlu tutum geliştirmektedir.
- Kapsayıcı ortamlarda bulunan çocuklar ayrıştırılmış ortamlarda eğitim gören benzer özellikteki akranlarına göre öğretimsel hedeflerinde bulunan iletişim, sosyal ve akademik becerileri daha kısa sürede öğrenebilmektedir.
- Kaynaştırma/Bütünleştirme faaliyetleri ile kapsayıcı eğitim farkları:

Kaynaştırma/Bütünleştirme (Integration/Mainstreaming)	Kapsayıcı Eğitim (Inclusive Education)
Özel gereksinimli çocuklara odaklıdır.	Tüm çocukların özelliklerini dikkate alarak eğitimde eşit erişime yöneliktir.
Çocukların eğitim ortamına hazır olmasını gerektirir.	Eğitim ortamlarının çocukların özelliklerine göre yapısal ve işlevsel olarak düzenlenmesi söz konusudur.
Genel eğitim ortamlarında çocukların yarı zamanlı ya da tam zamanlı şekilde bulunmasını içerir.	Tüm çocukların gelişimsel özellikleri ve gereksinimlerine göre öğretimsel uyarlamalar yapılarak eğitim ortamlarına erişim ve katılmalarını içerir.
Çocukların "bireysel farklılıkları" ön plandadır ve çoğu zaman bu durum sorun ya da ayırıcı özellik olarak görülür.	"Çeşitlilik" esastır ve bireysel farklılıklar olağan karşılanarak ayırıcı özellik şeklinde vurgulanmaz.
Ayrıştırılan çocukların bütünleştirilmesine yönelik destek sunulur.	Tüm çocukların okula aidiyeti, katılımı için gerekli tedbirler alınır.

Kapsayıcı Eğitimin Temel Kavramları

• Kapsayıcı Eğitimin Gerekçeleri

Kapsayıcı eğitim yaklaşımının eğitimsel, sosyal ve ekonomik gerekçeleri bulunmaktadır.

• Kapsayıcı Eğitimin İlkeleri

- Kapsayıcı değerleri eyleme geçirme,
- Her insanın yaşamına eşit derecede önem verme,
- Herkesin aidiyet hissetmesine destek olma,
- Çocukların öğrenme ve öğretime katılımlarını sağlama,
- Dışlanmayı, ayrımcılığı ve öğrenmeye katılıma engel olan durumları azaltma,
- Çeşitliliği ve herkese eşit derecede saygıyı teşvik etmek için kültürler, politikalar ve uygulamalar geliştirme,
- Öğretim süreçlerinden geniş ölçüde faydalanmak için kapsayıcı uygulamadan yararlanma,
- Çocuklar arasındaki ve yetişkinler arasındaki farkları öğrenme için bir kaynak olarak ele alma,
- Çocukların yerel tabanlı, yüksek kalitede eğitim alma hakkını kabul etme,
- Çocuklarla birlikte, çalışanlar ve aileler için de okulları geliştirme,
- Başarıların yanı sıra, olumlu okul ortamı oluşturmanın değerini öne çıkarma,
- Okullar ile okulların değerleri ve buldukları yakın çevre arasındaki olumlu ilişkileri teşvik etme,
- Kapsayıcı eğitimin, topluma dâhil olmanın bir göstergesi olduğunun farkına varma (UNICEF, 2012).

Kapsayıcı Eğitim Anlayışı

Kapsayıcı olmak her şeyden öte bir anlayıştır ve öncelikle düşüncelerimizde, kendimizde var olan ayrıştırmacı tutumları ve düşünceleri fark etmemizi gerektiren bir anlayıştır.

Kapsayıcı eğitim anlayışı sınıftaki tüm öğrencilerin öğretmeni olmak ile ilgilidir.

Kapsayıcı Anlayışın Yansımaları ve Dil

Yetişkinlerden kapsayıcı olmayan dilsel ifadeleri ve tutumları öğrendikçe, çocuklar da çeşitli bakımlardan kendileri gibi olmayan kapsamakta zorlanmaktadır. Yetişkinlerin tutumları ve dil kullanımları çocukların gözünde arkadaşlarına yönelik doğrudan fikir oluşturmalarına ve zaman zaman ön yargı geliştirmelerine sebep olabilir.

Kapsayıcı Eğitim Yaklaşımının Tarihsel Gelişimi ve Yasal Düzenlemeler

➤ Kapsayıcı Eğitime Yönelik Uluslararası Düzenlemeler

İnsan Hakları Temelli Süreç (1948 ve Sonrası)

- 1948 BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi/1952 Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
- 1960 UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme
- 1966 Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
- 1971 BM Zihinsel Engelli Bireylerin Hakları Bildirisi
- 1975 BM Engelli Hakları Bildirgesi
- 1981 UNESCO Sundberg Bildirgesi
- 1982 BM Engelliler İçin Dünya Eylem Programı
- 1989 BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Özel Gereksinimli Çocuklara Yönelik Süreç (1990 ve Sonrası)

- 1990 Herkes İçin Eğitim Dünya Konferansı
- 1993 BM Engelliler İçin Fırsat Eşitliği ve Standart Kurallar
- 1994 UNESCO Salamanca Bildirgesi ve Eylem Çerçevesi (*Kapsayıcı eğitim ilk defa gündeme gelmiştir.*)
- 1996 BM Engellilik Strateji Belgesi

Dezavantajlı Gruplara Yönelik Süreç (2000 ve Sonrası)*

- 2000 UNESCO Dünya Eğitim Forumu ve Dakar Eylem Çerçevesi, Avrupa Komisyonu Engelsiz Avrupa Tebliği (*Dezavantajlı bireyler sınıflandırılmıştır.*)
- 2003 BM Engellilik İçin Fırsat Eşitliği
- 2004-2010 Avrupa Komisyonu Engellilik Eylem Planı

Eğitim Sistemlerinin Dönüşümü (2005 ve Sonrası)

- 2005 UNESCO Kapsayıcılık Rehberi: Herkes İçin Eğitime İlişkin Erişilebilirliği Sağlama
- 2006 BM Engelli Hakları Sözleşmesi
- 2006-2015 Avrupa Konseyi Engellilik Eylem Planı 2008 UNESCO Kapsayıcılığa Yönelik Politika Rehberi
- 2010-2020 AB Engellilik Stratejisi; UNESCO Herkes İçin Eğitim İzleme Raporu
- 2012 UNESCO Eğitimde Dışlanma: Daha Kapsayıcı ve Adil Toplumlar İçin Eğitim Sistemlerini Değerlendirme Rehberi
- 2015 UNESCO Eğitim 2030 Eylem Çerçevesi
- 2017 UNESCO Eğitimde Kapsayıcılık ve Eşitliği Sağlama
- 2019-2030 Her Çocuk Öğrenebilir: UNICEF Eğitim Stratejisi
- 2020 UNESCO Salamanca Bildirgesi'nden 25 Yıl Sonra Eğitimde Kapsayıcılık: Mevcut Durum, Eğilimler ve Zorluklar; Küresel Eğitim İzleme Raporu: Eğitimde Kapsayıcılık
- 2021-2030 AB Engelli Haklarına Yönelik Strateji Belgesi

2008 BM Engelli Hakları Sözleşmesi kapsayıcı eğitimi işler hâle getirmeye yönelik formüle eden uluslararası insan hakları hukukunun ilk örneği ve 24. maddesi ile kapsayıcı eğitim hakkını dile getiren ve yasal olarak bağlayıcılığı olan **ilk uluslararası insan hakları belgesidir**.

a) Kapsayıcı Eğitime Yönelik Ulusal Düzenlemeler*

Ülkemizde kapsayıcı eğitim 1980'li yıllardan itibaren yasal zeminde ele alınmaya başlanmıştır. 1982 ı Anayasası'nın 10. maddesinde "Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." ifadesi yer almakta ve ayrımcılık gözetilmeksizin "eşitlik" ilkesi vurgulanmaktadır.

1983 yılında çıkarılan "2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası" özel gereksinimli çocukların tipik gelişim gösteren akranları ile bir arada eğitim görmelerine ilişkin gerekliliği ifade eden **ülkemizdeki ilk yasadır**. Aynı zamanda bu yasa özel eğitimle ilgili doğrudan çıkarılan ilk ve en kapsamlı yasa özelliğini taşımaktadır.

Kapsayıcı eğitime yönelik ulusal yasal düzenlemeler

Yasalar	Maddeler
222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu (1961)	Madde 12. "Mecburi ilköğrenim çağında buldukları hâlde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan engelli olan çocukların eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır." Madde 46. "Her çocuk mecburi ilköğrenim çağına girdiği yılın başında (...) ilköğretim okuluna kayıt ve kabul edilir. Her veli yahut vasî veya aile başkanı, çocuğunu zamanında okula yazdırmakla yükümlüdür."
1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu (1973)	Madde 4. "Eğitim kurumları dil, din, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz." Madde 8. "Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır."
573 Sayılı KHK (1997)	Madde 4. "Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, muhteva ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak diğer bireylerle birlikte eğitimlerine öncelik verilir." Madde 7. "Tanısı konulmuş özel eğitim gerektiren çocuklar için okul öncesi eğitim zorunludur. Bu eğitim özel eğitim okulları ve diğer okul öncesi eğitim kurumlarında verilir."
5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun (2005)	Madde 15. "Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelli çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, bütünleştirilmiş ortamlarda ve engelli olmayanlarla eşit eğitim imkânı sağlanır."
6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013)	Madde 66. "Refakatsiz çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi esastır."
6883 Karar Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği (2014)	Madde 28. "54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara okul öncesi eğitim hizmeti verilebilir."

Kapsayıcı Eğitimin Önemi

- Farklı gelişim özelliklerine ve öğrenme gereksinimlerine sahip çocukların öğrenme ortamlarında bir arada bulunmalarını, başkalarına saygı göstermelerini ve toplumun değerli bir bireyi olmalarını sağlar.
  - Çocukların güçlü yanlarını öne çıkarır.
  - Ayrıştırmacı eğitim ortamlarının doğurabileceği ayrımcı yaklaşımların önüne geçer.
  - Çocuklar arasındaki farklılıkları gözetmeksizin, okula gelen tüm çocuklara yarar sağlamayı amaçlar.
  - Tüm çocukların gelişimini ve akademik başarısının yükselmesini destekler.
  - Çocukların aile dışındaki ortamlarda sosyal ilişkilerinin ve etkileşimlerinin gelişmesini sağlar.
  - Sivil katılım, istihdam ve toplum hayatını kapsayıcı hâle getirir.
  - Tüm çocukların toplumsal yaşama katılımını sağlar.
- Tüm çocukların öğretmenleri, ebeveyni ve akranları tarafından desteklenmesini sağlar.

Kapsayıcı Eğitim Uygulamaları

A) Erişilebilir ve kapsayıcı öğrenme alanlarının oluşturulması: Okul olanaklarının ve öğrenme araç ve gereçlerinin, tüm çocuklar için fiziksel olarak erişilebilir ve kullanılabilir hâle getirilmesine yönelik çabalar artan oranda devam etmektedir.

B) Kapsayıcı eğitime yönelik eğitimcilerin mesleki gelişimine destek verilmesi: Başta öğretmenler olmak üzere tüm eğitimcilerin kapsayıcı eğitime yönelik tutum, bilgi ve becerilerini geliştirici eğitim faaliyetlerinin sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi için tedbirler alınmaya çalışılmaktadır.

C) Çok sektörlü bir yaklaşımın kullanılması: Okulun içinde ve dışında, çocukları eğitim hizmetlerine erişmekten alıkoyan engellerin belirlenmesi ve kolaylaştırıcı önlemlerin alınması için alternatif çözüm önerileri üretilmektedir.

D) Toplumun sürece dâhil edilmesi: Ailenin ve toplumun diğer üyelerinin, tüm çocukların eğitiminin bir parçası olmasının teşvik edilmesi ve kolaylaştırılmasına yönelik faaliyetler artırılmaya çalışılmaktadır.

E) Hizmetlere ve hizmet alan gruplara yönelik verilerin toplanması: Okuldaki kapsayıcı eğitim hizmetlerine yönelik verilerin toplanması, çözümlenmesi ve bulguların, hizmetlerin etkililiğini değerlendirmede ve okul gelişimine yönelik yeni stratejiler geliştirmede kullanılmasına yönelik artan girişimler göze çarpmaktadır.

Kapsayıcı Eğitimin Bileşenleri, Kapsayıcı Okulların ve Sınıfların Özellikleri

• K. E Bileşenleri

a) Erişim, fiziksel engellerin ortadan kaldırılarak çeşitli etkinlik ve ortamların oluşturulmasıyla her bir çocuk için gelişim ve öğrenme süreçlerine yönelik uyarlamaların yapılmasını içerirken, erişilebilirlik herkesin istediği her yere ve her hizmete, bağımsız ve güvenli olarak ulaşabilmesi ve bunları kullanabilmesidir.

b) Katılım, oyun ve öğrenme etkinlikleri ile meşgul olma ve her bir çocuk için aidiyet duygusunu teşvik etmeye yönelik çeşitli öğretim ve müdahale yaklaşımları kullanmayı ifade etmektedir.

c) Destek ise kaliteli kapsayıcı eğitim uygulamalarının gerçekleştirilmesi için sistem düzeyinde desteklerin altyapısının oluşturulmasına yöneliktir.

- Kapsayıcı eğitimde öğretmenler, çocuklara sunulan desteğin sınıf ortamında erişimi ve katılımı artırıcı özelliklere sahip olmasının teminatıdır.

• Kapsayıcı Sınıf Ekolojisi

Kapsayıcı sınıf ortamlarının fiziksel ve sosyal özellikleri birbirleri ile ilişkilidir ve içerisinde bulunanların davranış özellikleri ile birlikte "ekolojik" olarak ele alınmaktadır. Sınıf ortamının düzenlenmesi ve tüm çocuklar için yararlı hâle getirilmesinde fiziksel ve sosyal ekolojik özelliklerin bir arada ele alınması önemlidir.

Kapsayıcı sınıf ortamlarının geliştirilmesine yönelik öğretmenlerimizin kendilerine "Sınıf ortamından tüm çocukların yararlanması için neler yapabilirim? Onları desteklemeye yönelik neler yapabilirim?" sorularını sorması çok önemlidir.

• Kapsayıcı Okul ve Özellikleri

Kapsayıcı okul, farklılıklarına rağmen tüm öğrencilerin başarabileceğine inanan, ortak bir anlayış geliştirmiş, kişisel haklara ve eşitliğe değer veren okulları tanımlamakta kullanılan bir kavramdır.

- a) Liderlik
- b) Bireysel Farklılıklar
- c) Okul Kültürü
- d) Farklılaştırılmış Öğretim
- e) İlkeler

İLKELER:

- Bu okullarda, özelliklerine veya kişisel koşullarına bakılmaksızın her tür öğrenciye erişim izni verilir. Eğitim fırsat eşitliği ve adaleti temelinde bir hak olarak görülür.
- Çocukların yaşam kalitesinin sadece öğrenme düzeyinde değil, her alanda artması hedeflenir. Çocuklar bir bütün olarak ele alınarak tüm gelişim alanları desteklenmeye çalışılır.
- Öğretmenler, kendilerini sınıflarında sadece bilgi aktarmaya adanmak yerine rehberlik ve destek rolüne sahiptir. Öğretmenin rol ve sorumluluklarında farklılaşmalar vardır.
- Kapsayıcı eğitime dayalı okullar, çocuğu, kendi dönüşümünü gerçekleştirebilecek özerk ve yetenekli bir kişi olarak görür. Bireysel farklılıklar bir dezavantaj değil gelişime destek noktası olarak ele alınır.
- Öğrencilerde eleştirel düşünmeyi teşvik etmeye ve farklı olanları kabul ederken kendi fikirlerini geliştirmelerine izin vermeye çalışılır. Bu demokratik tutumun diğer yaşam alanlarında da hayata geçirilebilmesi için tedbirler alınır.
- Öğretmenler, öğrencilerin performansını yalnızca akademik sonuçlarına göre değil, yetenekleri veya genel ilerlemeleri gibi diğer faktörlere göre de değerlendirmelidir.

• Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Erişilebilirliği Artırma

1. Çoklu sunum yolları sağlamak
2. Öğrenme ortamının çevresel düzenlemeleri yapılarak öğrencilerin erişilebilirliği desteklenebilir.
3. Ortama davranışları düzenleyici görsel ipuçlarının yerleştirilmesi, duyarlılığı olan öğrenciler için ısı, ışık ve ses düzeyinin ayarlanması, öğrencilerin gereksinimlerine göre kural hatırlatıcılarının yerleştirilmesi ile fiziksel çevreye yönelik düzenlemeler yapılabilir.
4. Sosyal çevreye yönelik olarak, küçük grup çalışmalarına yer verilebilir. Akran eşleşmesi yapılabilir. Oturma düzeni farklılaştırılarak öğrenme hedefleri bu doğrultuda çalışılabilir. Görseller oluşturulup çocukların rutinlerini destekleyen şekilde kullanılabilir.
5. Öğrencilerin gereksinimlerine göre kullandıkları materyaller uyarlanabilir.
6. Öğrencilerin öğrenme süreçlerinin desteklenmesi kullanılabilir materyallerin ve ortamın da gereksinimlerine göre bireyselleştirilmesi ve uyarlanması ile mümkündür. Onların performansları temelinde gözlem yapılarak gereksinimleri fark edilmeli ve buna yönelik destek sunulmalıdır.
7. Yapılan düzenlemelerin etkisi değerlendirilmeli ve bir güncellemeye gereksinim olup olmadığına karar verilmelidir.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Katılımı Sağlama

Öğrenme içeriğinin farklılaştırılması katılımı sağlamaya destek olabilir. Katılımı sağlamak için:

Çocukların Tercihleri

- Çocukların materyal kullanma, öğrenme içeriğinin bir kısmını kendi seçimi doğrultusunda belirleme gibi alternatiflerinin olması onların öğrenme sürecine motivasyonlarını artıran önemli bir unsurdur.
- Sevdiği deftere yazı yazması, etkinlik sürecinde sevdiği bir oyuncakını yanında bulundurmasını katılımını destekleyebilir.

Etkinlikleri Basitleştirme

- Karmaşık bir beceri içeren etkinlikleri onu oluşturan küçük parçalara bölerek veya basamak sayısını azaltarak kapsamını çocuğa göre sınırlandırmadır.
- Bu yapılırken çocukların performanslarının dikkate alınması ve onlara özgü, yapabilecekleri şekilde bir aşamalandırmanın olması önem taşımaktadır.

Etkinlikleri Çeşitlendirme

- Tek tip etkinliklere yer vermektan çok çocukları farklı gelişimsel alanlarda desteklemeyi ve bireysel gereksinimleri doğrultusunda ilerlemelerine yardımcı olacak şekilde, farklı türde etkinlikler yapmayı içerir.
- Derslerde yer alan etkinlikleri müzik, sanat ve hareket içeren öğelerle birleştirmek bu kapsamda yapılabileceklerdendir.

Yetişkin desteği, çocukların katılım ve öğrenmesini desteklemek için yaptıkları müdahaleyi kapsamaktadır.

Kapsayıcı Eğitimde Geri Bildirim Türleri

- **Düzeltilici geri bildirim**, öğrencilere yapması istenilen görevle ilgili sunulan geri bildirimdir. Çocuğun davranışının ya da tepkisinin yanlış ya da uygun olmadığını bilmesini sağlamakta ve çocuğa daha uygun bir alternatif sunmaktadır.
- **Betimleyici geri bildirim**, öğrencilere davranışlarının bulunduğu ortama ve kişilere etkisi ile ilgili sunulan, olumlu olarak ifade edilen geri bildirimdir. Onlara hangi davranışların sınıf ortamında uygun/kabul edilebilir olduğu konusunda bilgi veren önleyici bir sınıf yönetimi stratejisi olarak da ifade edilmektedir.
- **Çaba geri bildirimi**, öğrencilere öğrenme sürecindeki çabalarına yönelik davranışlarına sunulan geri bildirimdir.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme İçeriklerine İlişkin Düzenlemeler

Proje yaklaşımının öncüsü ve erken öğrenme projesinin baş araştırmacısı olan Lilian Katz, birbirinden çeşitli özellikleri olan öğrencilerin bulunduğu bir sınıfta *"Bir öğretmen tüm sınıfa aynı anda bir şey öğretmeye çalıştığında, büyük ihtimalle çocukların üçte biri bunu zaten biliyor, çocukların üçte biri anlıyor ve kalan üçte biri anlamıyor olabilir. Yani çocukların üçte ikisi zamanlarını boşa geçiriyor."* demiştir. Eğer öğrencilerimizin birbirinden çeşitli öğrenme gereksinimlerinin olduğunu düşünmüyorsak farkında olmadan bu şekilde bir öğrenme ortamı kurgulamış olabiliriz.

Geleneksel Sınıflar	Öğretimin Uyarlandığı Sınıflar
Öğretim öğretmen merkezlidir.	Öğretim öğrenci merkezlidir.
Öğretim genel olarak büyük grup etkinlikleri şeklinde yapılır.	Farklı gruplama formatları vardır.
Gruplar oluşturulurken sabit ve öğretmen yönlendirmeli olarak düşük, orta, yüksek başarılarının grupları şeklinde yapılır.	Öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine ve ilgilerine göre gruplamalar yapılır.
Öğretmen daha çok orta seviyedeki öğrencilere göre öğretim yapar.	Öğretmen sınıftaki herkesin özelliklerini dikkate alarak öğretim yapmaya çalışır.
Öğretim tek bir şekilde (ders anlatımı yoluyla) sağlanır.	Öğretim birden fazla yolla sağlanır.
Öğretim görevleri, sınıf düzeyindeki standartlarla uyumludur.	Sınıf düzeyindeki standartlarla uyum sağlarken, öğretim görevleri öğrencilerin ihtiyaçlarına ve farklılıklarına hitap edecek şekilde tasarlanmıştır.
Öğretmen bilgiyi sunmak için tek bir kaynağa güvenir.	Öğretmen bilgileri sunmak için çeşitli materyaller kullanır.
Öğretmen tüm öğrencilere aynı ödevi verir.	Öğretmen birkaç ödev seçeneği sunar.

Öğrencilerin İlgilerini İçeriğe Dâhil Etme Stratejileri

- **"Araştırıyorum" stratejisi** öğrencileri kendi deneyimlerine dayalı olarak kişisel ilgi alanlarına giren bir konuda araştırmacı olmaya teşvik eder.
- **"Sorularım var!" stratejisi** öğrencileri bireysel olarak ilgilendikleri soruları sormaya, sorularına nasıl cevap bulabileceklerini bulmaya ve bulduklarını akranlarıyla paylaşmanın yollarını tasarlamaya teşvik eder.
- **"Bir ders tasarlıyorum!"** stratejisinde öğrenciler bir ders dönemi veya birkaç ders dönemi boyunca ne üzerinde çalışacaklarına karar verirler. Hedefleri belirlerler, zaman çizelgelerini belirlerler, hedeflerine doğru çalışırlar ve kendi ilerlemelerini değerlendirirler.
- **Destekleme stratejisinde**, öğrencinin performansına göre sistematik olarak sunulan destek öğrenci bağımsızlaştıkça kaldırılarak aşamalı bir sistem izlenir. Örneğin, öğretmen, öğrencilerin okuduğunu anlamalarına yardımcı olmak için okuma öncesi, sırası ve sonrası stratejileri kullanabilir.
- **Öğrenme Sözleşmesi**
Öğrenme sözleşmesi, öğrencinin belirli bir süre içinde tamamlayacağı işi yazılı olarak belirleyen öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşmadır. Bir öğrenme sözleşmesi, öğretmenlerin müfredatı öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine veya öğrenme profiline göre farklılaştırmasına olanak tanır.
Öğretmen, öğrenme sözleşmelerini kullanırken aşağıdaki husuları dikkate almalıdır:

Bazı öğrenciler sözleşmelerini erken tamamlayabilir. Öğretmen buna hazırlanmalı ve öğrenci için içerikle ilgili ek etkinlikler (örneğin bilgisayar etkinlikleri) planlamalıdır.

Öğrenciler genellikle zamanlarını yönetmek için yardıma ihtiyaç duyarlar. Öğretmenler, öğrencilere programa uymalarına yardımcı olmak için günlük planlama gibi destekler sağlayabilir.

Beklenmeyen olaylar (örneğin, öğrencinin devamsızlığı, hastalık durumu, vb.) öğrencinin belirtilen son tarihe kadar sözleşmeyi tamamlamasını engelleyebilir. Bu gibi durumlarda, öğretmen sözleşmeyi tamamlamak için ek süre teklif edebilir.

Öğrenme sözleşmelerinde, öğrencinin belirli bir süre içinde tamamlayacağı işi yazılı olarak belirleyen öğretmen ve öğrenci arasında yapılan bir anlaşma yer alır.

→ **Mini Dersler**

Öğrenci bilgi düzeyinin değerlendirilmesine dayanarak öğretmen öğrencilerinin bir kısmına yeniden öğretebilir, bir grup öğrenciye öğretmek için başka bir yol bulabilir veya anlayışlarını ve becerilerini genişletmek için başka bir gruba çalışabilir. Mini dersler, içeriği öğrencilerin hazır bulunuşluğuna, ilgi alanlarına veya öğrenme profiline göre hedeflemede oldukça etkili olabilir. Küçük grup çalışmalarında bir grup bir konu ile ilgilenebilirken diğer gruba mini bir ders yapmak anlamlı bir alternatiftir.

→ **Aileler ve Çocuklarla İletişim**

Öğrenme içeriğini düzenleme sürecinde aileler ile iletişim de oldukça önemlidir. Kapsayıcı eğitim ortamlarında bu tür uyarlamaların yapılması noktasında geleneksel öğretimden farklı uygulamalar olduğu için, öğretmenler kapsayıcı bir sınıfta neler bekleyebileceklerini öğrenciler ve velilerle konuşabilir, onlara bilgi verebilir.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Süreçlerine İlişkin Düzenlemeler

Öğretimin sunum şeklini uyarlayabilirsiniz.

- Farklı görsel araçlar kullanarak,
- Daha somut örnekler planlayarak,
- Uygulamalı etkinlikler yaparak,
- Öğrencileri iş birlikçi gruplara yönlendirerek bunları yapabilirsiniz.

Öğrencilerin tepkilerini uyarlayabilirsiniz.

- Öğrencinin yönergelere nasıl yanıt verebileceğini;
- Öğrenciler için bir iletişim kitabı kullanarak,
- Öğrencilerin uygulamalı materyallerle bilgileri göstermelerine izin vererek yapabilirsiniz.
- İfade edici dil bakımından katılım özellikleri sınırlı olan öğrencilerin yanıtlarını çeşitli kartlarla göstermesini istemek de tepki uyarlamalarına örnek olabilir.

Öğrenme görev tamamlama veya test etme için ayrılan ve izin verilen süreyi uyarlayabilirsiniz.

- Bir görevi tamamlamak için bir zaman çizelgesini kişiselleştirme.
- Bazı öğrenciler için öğrenme süreci hızlandırılabilir ya da azaltılabilir.

Beceri seviyesini, problem türünü veya öğrencinin işe nasıl yaklaşabileceğine ilişkin kuralları uyarlayabilirsiniz.

- Matematik problemleri için bir hesap makinesi kullanılmasına izin verebilirsiniz.
- Öğrencilerin öğrenme sürecindeki ihtiyaçlarını karşılamak için kurallarda tekrar düzenleme yapabilirsiniz.

Öğrencilere yönelik bireysel destek miktarını artırabilirsiniz.

- Öğrencilerin özelliklerine göre akran arkadaşlar, öğretim asistanları, akran eğitimler belirleyerek bunu yapabilirsiniz.
- İpucu ve yardım sistemlerini kullanabilirsiniz.

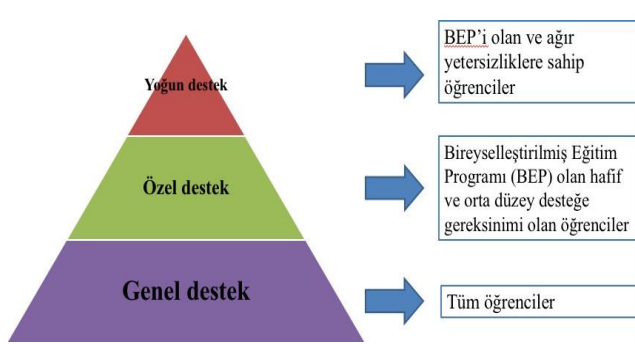
Öğrencinin göreve aktif olarak dâhil olma seviyesini uyarlayabilirsiniz.

- Örneğin, coğrafya dersinde, bir öğrencinin dünyayı tutmasını sağlarken, diğerlerinin yerleri işaret etmesi sağlanabilir.
- Bir öğrencinin etkinlikle ilgili materyalleri arkadaşlarına dağıtması sağlanırken diğerinin materyalleri toplaması sağlanabilir.
- Biyoloji dersinde grup çalışması ile hazırlanan bir materyalin bir kısmını bir öğrenci yaparken, diğeri nasıl yaptığını anlatabilir.

Bir öğrencinin bireysel hedeflerini karşılamak için farklı yönergeler ve materyaller sağlayabilirsiniz.

- Bir görevi tamamlamak için öğrencinin zaman çizelgesini kişiselleştirebilirsiniz. Ne zaman o etkinliği tamamlamış olması gerektiğini ona göre belirleyebilirsiniz.
- Bazı öğrenciler için öğrenme sürecini farklı şekilde hızlandırabilir, ekstra yönergeler sunabilir; bazılarının da minik minik hedefleri gerçekleştirmesine destek olabilirsiniz.
- Bir öğrenciden öykünün tamamı yerine bir metnin çizgi roman versiyonunu okumasını isteyebilirsiniz.
- Bir öğrenciden şarkıyı dinlemesini, diğerinden sözlerini de sessizce okuyarak şarkıyı dinlemesini isteyebilirsiniz.

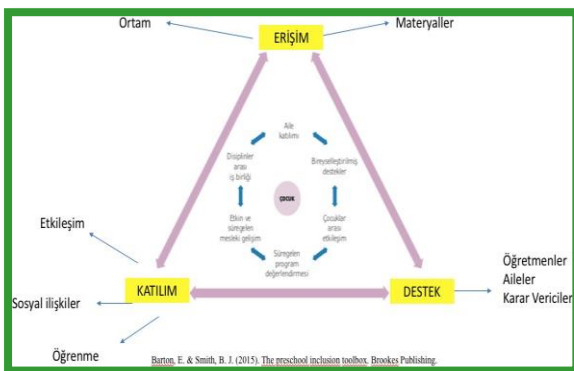
DESTEK PİRAMİDİ

Şekil 5. Uyarlama süreci

Tüm öğrencilerin öğrenebileceğini ve hepsinin “etiketlerinden” ziyade performanslarına göre “desteklenmesinin” önemli olduğunu düşündüğümüzde, zihnimizde kalıp yargıları, ön yargıları büyütmeyip her çocuğun öğrenebilir olduğuna inandığımızda zihnimiz de bu destek piramidindeki gibi çalışmaktadır.

Kaliteli kapsayıcı eğitimin bileşenleri

Kalitenin gelişmesinde en kritik faktör öğretmenlerdir.

Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Öğrenme Ürünlerine İlişkin Düzenlemeler

Değerlendirme ortamının uyarlanması;

- Hassasiyeti olan öğrenciler için ortamın ısı ve ışık bakımından düzenlenmesi sağlanabilir.
- Görme bakımından desteklenmesi gereken öğrenciler için aydınlık bir ortam tercih edilebilir.
- Mümkünse, olabildiğince en sessiz şekilde ve zeminde hareket edilmesi için dikkat dağıtıcı olmayan yer zemin kaplamasına sahip yerler tercih edilebilir.
- Bireysel sınavlarda ya da grup değerlendirmelerinde ona göre ortam seçilmelidir.
- Kalabalık bir ortamdaki oturma düzeninin öğrencilere uygun olduğu sakin bir ortam tercih edilebilir.

Değerlendirme yöntemi ile ilgili olarak;

- Yazılı sınavlar, testler, grup ödevleri gibi çeşitlendirilmiş değerlendirme yöntemleri kullanılabileceği gibi bunların yapıldığı materyallerin uyarlanması da çok önemlidir.
- Örneğin, testlerde mümkünse uzun soruların yer almaması, farklı türde soruların bir arada yer aldığı, eşleştirme, seçenekleri işaretleme, yazmayı içeren değerlendirmeler yapılmalıdır.
  - Bazı sınavlarda web 2.0 araçları kullanılarak değerlendirme yapılması da öğrenciler açısından pratik olabilir.
  - Bununla birlikte, farklı bilişsel seviyelerde soruların yer alması öğrencilerin yeterliklerini göstermeleri açısından önemlidir.

Değerlendirme materyalleri ile ilgili olarak;

- Yazılı dokümanlar var ise bunun okunabilirliğinin organize edilmesi çok önemlidir. Gerekiyorsa büyük puntolu yazılar, Braille ile yazılmış kâğıtlar kullanmak uygun olabilir.
- Resim ve müzik dersinde kullanılacak çizgili/yazılı materyallerin çizgilerine dokunsal özellikler eklenmesi,
- Matematik dersinde gerekiyorsa hesap makinesi kullanımına izin verme,
- Yazılı metinleri okuyup anlamada sorun yaşayan öğrenciler için seslendirilmiş metinler kullanılması ve iPadlerin sürece entegre edilmesi rahatlık sağlayabilir.

Öğrencileri zorlayan ve endişelerini artıran bir diğer önemli husus sınavların süresidir:

- Sınavlarda ihtiyacı olan öğrencilere ek süre tanınması,
- Yanlarında yiyecek bulundurması gereken öğrencilere fırsat tanınması,
- Sınav süresine ilişkin hatırlatmalar yapılması önemlidir.
- Bununla birlikte yönergeleri anlamakta zorlanan öğrenciler için yönergelerin basitleştirilmesi ve bu şekilde sınav materyallerinde yer verilmesi onlar için kolaylaştırıcı olacaktır.

Geleneksel sınavlardaki soruların uyarlanmasına yönelik dikkate alınması gereken önemli noktalar yer almaktadır:

- Çoktan seçmeli sorularda açık, net ve basit bir dil kullanılması,
- Soru kökünün yapısının yanıtlara yönelik ipucu oluşturmadığından emin olunması,
- Eşleştirme sorularında okuyucuların takibi açısından sekizden fazla öğeye yer verilmemesi,
- Diagramlar ya da doldurulması gereken tablolarda öğrencilere yeterli boşluk bırakılması,

Öğrencilere değerlendirmelerle ilgili kavramları ve hazırlığı önceden öğretmek de işe yarayabilir;

- Testlerle ilgili yapı ve sözcükler önceden öğretilebilir.
- Öğrenciler test formatına aşina hale getirilebilir.
- Sorulardaki olası anahtar kelimeler öğretilebilir.
- Olumsuzluklar içeren veya aşırı karmaşık mantık gerektiren maddeler, öğrencilerin bilgilerini doğru bir şekilde ifade etmesine engel olabilir. Bu nedenle açık, net ve anlaşılabilir bir dil kullanılmalıdır.

Kapsayıcı Değerlendirme

- Tüm değerlendirme süreçleri mevzuatla belirlenmiştir.
- Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitime devam eden öğrenciler için her yıl BEP düzenlenmelidir.
- BEP uygulanan öğrencilere sınıf tekrarı sadece bir kereye mahsus olmak üzere yalnızca ilkökolda, veli izniyle yaptırılır.
- Değerlendirme faaliyetlerinin nicel ve nitel boyutları olur.
- Değerlendirme faaliyetleri veri elde etmeye, öğrencinin yeterliliklerini ve performansını ölçmeye yöneliktir.

Kapsayıcı Eğitim ve Paydaşlar

♥ Paydaş Olarak Öğretmenler

Öğretmenler mesleki bilgi ve beceriler konusunda yeterliliğe sahip olmalı ve iş birliğine açık davranış sergilemelidir.

♥ Paydaş Olarak Aileler

Okul ve aile arasındaki etkileşimi arttırmak için okuldaki öğrenciler kadar öğrencilerin aile üyelerinin de etkin olması sağlanmalıdır. Bu kapsamda okul tarafından öğrenci velilerine yönelik yapılabilecek etkinlik türleri, *ebeveyn eğitimi, ebeveyn katılımı ve okul-aile iş birliği* olmak üzere üç ana başlıkta sınıflandırılabilir.

♥ Paydaş Olarak Okul Yöneticileri

Okul yöneticileri, kapsayıcı bir öğrenme ortamının oluşturulmasında ve geliştirilmesinde eğitimin tüm paydaşlarına liderlik edecek pedagojik, yasal ve kültürel bilgi ve becerilere sahip olmalıdır. Okul yöneticilerinin öğretmenler, öğrenciler, velilerle etkileşimlerin gerçekleşebileceği ortamların oluşturulmaları gerekmektedir. Okullardaki etkileşimi artırmak adına okul yönetimince gerçekleştirilebilecek *ritüeller, seremoniler ve gelenekler* gibi rutin etkinlikler düzenlenebilir.

♥ Paydaş Olarak Sivil Toplum Kuruluşları

Ülkemizde sivil toplum kuruluşlarının eğitimle ilgili çalışmalarında etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bunun en belirgin örneği, Milli Eğitim Şûra'larında, üniversiteler, resmi kurum ve kuruluşlar ve MEB merkez ve taşra teşkilatlarının yanında sivil toplum kuruluşlarının da görüşlerine yer verilmesidir.

Türkiye'de eğitim alanında faaliyetler yürüten bazı vakıf ve dernek örnekleri şöyledir:

- Milli Eğitim Vakfı (MEV),
- Türk Eğitim Vakfı (TEV),
- Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV),
- Türk Eğitim Derneği (TED),
- Başka Bir Okul Mümkün Derneği (BBOM)
- Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar (Koruncuk) Vakfı.

Aile ve Toplum Katılımına Yönelik Pratik Öner

- 1- İletişim ve Etkin Katılım
- 2- Evde ve Okulda Öğrenmeyi Birleştirme
- 3- Topluluk ve Kimlik Oluşturma
- 4- Ailenin Rolünü Tanıma
- 5- Ortak Karar Verme Süreçleri Oluşturma
- 6- Okulun Dışında da İş Birliği Yapma
- 7- Okul-Aile İş Birliğini Değerlendirme
  - a) Eğitici/Öğretmen Kaynaklı
  - b) Aile Kaynaklı
  - c) İş Birliği Eksikliği

Ülkemizde Kapsayıcı Eğitimin Görünümü

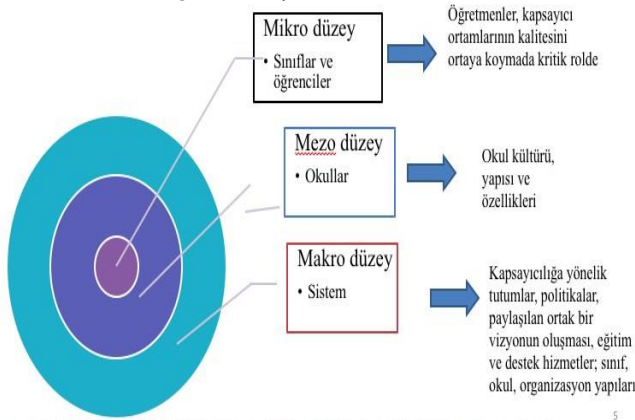
Eğitsel Bağlam

- Erişim sınırlıkları (mülteciler, coğrafi dağılım)
- Dil bariyeri (mülteci ve göçmenler, anadili farklı çocuklar)
- Düzey çeşitliliği (hazır bulunmuşluk, okul öncesi eğitimde okullaşma)
- Öğrenme kayıpları (mevsimlik tarım işçiliği, mücbir sebepler)
- Sosyal duygusal gelişim sınırlıkları (mülteciler-dönemsel farklılıklar)
- Fiziki sınırlıklar (özel eğitim gereksinimi olan bireyler)

Mülteci Eğitimindeki Sorunlar

- Psikososyal (travmalar)
- Uyum (farklı kültür)
- Dil ve iletişim (farklı dil)
- Sistemsel (farklı eğitim sistemi)
- Ailevi (kayıplar, yoksulluk...)

Bu sorunların çözümünde mikro, orta ve makro olmak üzere değişik düzeylerde tedbirlerin alınma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Loxman, T., Forlin, C., & Sharma, U. (2014). Measuring indicators of inclusive education: A systematic review of the literature. *Measuring inclusive education*, 165-188.

Bilgi, Beceri, Tutum ve Değerler

Hangi yaklaşım benimsenirse benimsensin genel olarak değerlendirildiğinde öğrenimi çeşitlendirme, motivasyon, kültür, mültecilik ve iletişim/sosyal uyum başlıklarının eğitim ortamlarında dikkate alınması önem arz etmektedir.

Şekil 7. Kapsayıcı eğitimde bilgi, beceri, tutum ve değerler

Ayrımcılığın Nedenleri ve Türleri

Ayrımcılık çeşitli nedenlerle ortaya çıkmaktadır ve çeşitli türleri bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını inceleyecek olur isek;

Etnik köken ayrımcılığı: Irk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayrımcılık etnik köken ayrımcılığını ifade eder. Dilde yerleşik ırkçı kalıplar veya okul ortamında farklı etnik kökenden gelen öğrencilere yapılan aşağılama ve tacizler, etnik kökene dayalı ayrımcılığa örnek verilebilir.

Dini inanç ayrımcılığı: Toplumsal yaşamın herhangi bir alanında bireylerin inançlarından dolayı dışlanması veya engellenmesidir. Başörtülü bir kadının eğitim hakkının engellenmesi veya farklı dinlere yönelik hakaret anlamı içeren ifadeler dini inanç ayrımcılığına örnektir.

Cinsiyet ayrımcılığı: Toplumsal yaşamda kişilerin cinsiyetlerinden dolayı dışlanması ya da engellenmesidir. Kadınların eğitim ve çalışma imkânlarından eşit olarak yararlanamaması veya cinsiyet rollerinin kesin kalıplar şeklinde belirlenmesi bunlara örnek olarak verilebilir.

Sosyo-ekonomik düzey: Kişinin toplumsal yaşamda sosyo-ekonomik düzeyinden dolayı diğerlerinden farklı muamele görmesini ifade eder. Okulda fakir bir aileden gelen bir öğrencinin öğretmen veya okul yöneticileri tarafından farklı muamele görmesi bu duruma örnektir.

Engellilik veya özel gereksinimler: Bireylerin genetik birtakım problemler ya da hayatlarının belirli bir dönemindeki hastalık veya kaza sonucunda bedensel veya zihinsel olarak ortaya çıkan özel durumlarından dolayı ayrımcılığa maruz kalma durumudur.

KAPSAYICI EĞİTİM ORTAMLARINDA ÖĞRETMEN

❖ Öğretmen Öz Değerlendirme Rubriği

Öğretmenler haftalık değişimleri grafiklendirerek kayıt altına almak isterlerse, zayıf, orta ve iyi karşılığı olan 1, 2 ve 3 değerleri üzerinden grafik oluşturabilirler. Bu kayıt alma işini geliştirir kent toplam puan üzerinden ve göstergeler üzerinden hareket edebilirler. Böylece öğretmenler, süreç içinde kendi sınıfına dönük değerlendirmesini bir bütün olarak görebilir, kendi gelişimine yön verebilmesi için odaklanması gereken hususları tespit edebilir.

❖ Sevgili Günlük

Öğretmen günlükleri keyifli bir öz düzenleme aracıdır. Günlükler, öğretmenlerin sınıfta öğrenme süreçleriyle ilgili sorular sorup hipotezler geliştirmelerine, sınıf ortama karşılaştıkları problemler üzerine daha ayrıntılı düşüncelerine, zayıf ve güçlü yönlerinin neler olduğunu tespit etmelerine, kullandıkları stratejileri ve amaçlarını belirleyip bunlara ne düzeyde ulaştıklarını görmelerine imkân tanır. Ayrıca günlükler, bir konu ya da durum hakkındaki duygular ve düşüncelerini yazdıkları kayıt defterleridir. Daha sonra tutulan günlük portfolyo dosyanızın içine konulmalıdır.

❖ Benim Eşsiz Sınıfım

Özellikle fotoğraflar öğretmenin yoğun iş temposunda etkili ve kolay bir şekilde işe koşulabilir. Hatırlanamayan bir anımızla ilgili albümlerimize baktığımızda olayın ayrıntıları hemen aklımıza gelecektir. Öğretmenler sınıf içerisinde yaptıkları düzenlemelerin önceki ve sonraki hallerinin fotoğraflarını alarak değişim konusunda kendilerine veri oluşturabilirler. Fotoğraf çekerken hangi amaçla çektiğinize dair fotoğraf üzerine ya da telefonunuzda oluşturacağınız albüme bir isim verirsiniz bu hatırlamanızı kolaylaştıracaktır.

❖ Sevgili Meslektaşım

Gereksinim duyulduğunda sınıfa davet ettiğimiz meslektaşımızın önceden geliştirilmiş kayıt formuna notlar olarak bizi izlemesi, bu notları bizimle paylaşması ve bize yapıcı bir dönüt sağlaması amacıyla gerçekleştirilebilir.

Kapsayıcı Öğretmen Yeterlikleri (Uluslararası Düzenlemeler)

UNESCO'nun Küresel Eğitim Raporu	Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için yapılması gereken ulusal, bölgesel ve küresel çabalar içerisinde herkes için son derece adil, kapsayıcı ve kaliteli eğitim sistemlerinin sağlanması ve buna bağlı olarak da eğitimcilerin güçlendirilmesi, profesyonel becerilerinin artırılması, motive edilmesi ve desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.
Özel Gereksinimler ve Kapsayıcı Eğitim Avrupa Ajansı	Kapsayıcı öğretmen profilinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada öğrenenlerin çeşitliliğine değer verme, tüm öğrencileri destekleme, başkalarıyla iş birliği içinde çalışma, kişisel ve mesleki gelişim olmak üzere dört temel yeterlilik alanı tanımlanmıştır.
Çocukların Eğitimi Derneği	Erken Çocukluk Eğitimcileri İçin Standartlar isimli dokümanda tüm standartların kapsayıcı bir bakış açısı ile desteklendiği görülmektedir.

Kapsayıcı Öğretmen Yeterlikleri (Ulusal Düzenlemeler)

<p>→ İlk olarak MEB 2017 yılında, toplumun öğretmenlerden beklentileri ile ulusal ve uluslararası gelişmelerin gerektirdiği ihtiyaçları gözetenek yetkin bir öğretmenin tüm özellikleri ile tanımlanmasını hedeflemiş ve Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri (ÖMGY) içerisinde, mesleki bilgi, mesleki beceri, tutum ve değerler olmak üzere üç yeterlik alanı tanımlanmıştır. Bu üç yeterlik alanında 11 yeterlik ve 65 gösterge belirlenerek, yetkin bir öğretmenin sahip olması gereken nitelikler bütüncül bir biçimde ele alınmıştır.</p>
<p>→ Yükseköğretim Yeterlikler Çerçevesi (TYYÇ), 2011 yılında kabul edilmiş ve öğretmen yetiştirme sürecinde esas alınacak bilgi, beceri ve yetkinlikler tanımlanmıştır.</p>
<p>→ MEB 2010-2014 Stratejik Planı'nda, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi alanında görev yapan öğretmenlerin nitelik vesayı bakımından geliştirilmesi gerektiğine ve iyi eğitilmiş, yüksek düzeyde motive edilmiş öğretmenlerin, kaliteli eğitimin en önemli unsuru olduğuna vurgu yapılmıştır.</p>
<p>→ MEB 2015-2019 Stratejik Planı'nda, yönetici ve öğretmenlerin kapsayıcı eğitimin amaçları ve önemi hakkında bilgilendirilmelerinin sağlanması gerektiği açıklanmıştır.</p>
<p>→ MEB 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde ise eğitimde adalet temelli bir yaklaşımı güçlendirmenin, fiziksel ve dezavantajlı bireylere sahip çıkmanın ve özel gereksinimli bireylerin akranları ile birlikte yaşama kültürünü destekleyen yaklaşımın önemine vurgu yapılmaktadır. Aynı belgede, kaynaştırma eğitimi olanaklarını geliştirmek için sınıf öğretmenlerine ve farklı branşlardan öğretmenlere özel eğitim konularında hizmet içi eğitimin verilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır.</p>

Kapsayıcı Eğitimin Kalitesi

